

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN

INNEHÅLL:

- ANNA PETERSSON: Några brister i lagstiftningen för kvinnan.
ANNA KRUSE: Några drag från de amerikanska barndomstolarnas verksamhet. I.
L. D—N: Carlyle och hans hustru. II.
L. D. Jenny Blicher-Clausen †.
Litteratur: *F. E.*, För det dagliga lifvet af Natanael Beskow.
Fransyskan inom handelsvärlden.
Biskopinnan Charlotte Rundgren †.
Motioner vid 1907 års riksdag.
Rösträttsnotiser från utlandet.
De svenska socialdemokratiska kvinnornas konferens.
Föreningsmeddelanden: F.-B.-F:s byråföreståndarinna. — Stipendier vid amerikansk universitet. — F.-B.-F:s Malmö—Lundkrets.

**Nyttigt och oumbärligt i hvarje hem att hafva tillhanda vid tryck-, frost- och brännskador, sårbehand-
flamman, räknas Fil. Dr P. Håkansson Salubrit af alla, som lärt känna och använda det. Likaledes saknas det icke å något toa-
lettbord, dit det en gång vunnit inträde, såsom det bästa medel för hudens, hårets och tändernas vård. Om dess användning för
nämnda m. fl. ändamål lämnas redogörelse i den beskrifning som åtföljer hvarje flaska Salubrit. Allmänheten varnas mot efterapningar af
fabrikatet. Salubrit tillhandahålles i Partym-, Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos Geijer & C:o, Stockholm.**

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2. A. T. 143 23.

Kontorstid kl. 1/2 10—4.

Utför rättegångar, verkställer boutredningar och arfskiften, förmedlar egendomsför-
säljningar, affärsöverlåtelser och ackordsuppgörelser under hand, uppsätter legala hand-
lingar, utför i öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ombesörjer med energi och till
ytterst billigt arfvode inkasseringar.

Nya Hushållsskolan.

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

Obs.! Särskild matsal för fruntimmer.

Ärade damer!

Stockholms Mönsteraffär,

10 Jacobsbergsgatan 10

är den enda på platsen som kan rekommendera tillförlitliga och
moderna mönster och bör ej förblandas med
nyuppkomna mönsterförsäljningar.

Allm. Tel. 161 36.

Från Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition hafva
utkommit och finnas hos alla bokhandlare att tillgå bland andra
följande arbeten passande för

Passionstiden:

Den lidande Kristus af F. W. Krummacher. Tredje uppl. Ny öf-
vers. Häft. 4 kr., v. b. 4,50, halffr.
b. 5 kr.

Den korsfäste. Passionspredik-
ningar af Hofpredikanten G. E.
Beskow. Andra uppl. Häft. 2 kr.,
vb. 2,50, klotb. 3 kr.

Det är fullkomnadt! af T. H. S.
Fjärde uppl. 150 s. Häft. 75 öre,
bund. 1 kr.

**Jesu Kristus och honom kors-
fäst** af Adolf Saphir. Andra uppl.
Häft. 1 kr., kart. 1,40, klotb. 2,25.

Vid korset och grafven. Korta
passionsbetraktelser i fastan sam-
lade ur framstående lärares skrif-
ter. Andra uppl. Häft. 50 öre,
kart. 75 öre, klotb. 1,25.

Jesu afskedstal. Betraktelser öf-
ver Joh. Evang. 13—17 kap. Af
teol. Dr W. Fr. Gess. Andra grans-
kade uppl. Häft. 1,50, v. b. 2 kr.,
klotb. 2,50.

Smärtornas man. Passionsbe-
traktelse öfver Esias 53 kap. af
Kontraktsposten Fr. Sandberg.
Häft. 30 öre.

**Förklaring öfver Esias 53
kapitel** af M. Luther. Sjunde
uppl. 25 öre.

På vägen till Sion af G. Everard.
Öfvers. af G. S. Löwenhielm. Andra
uppl. Häft. 1 kr., kart. 1,25, klotb.
2 kr.

Våra högtider af Emil Frommel.
Andra uppl. Häft. 1,50, klotb. 2,50.

Jesu lära af George Jackson. Bem.
öfvers. af L. Häft. 1,25, kart. 1,50,
klotb. 1, 75.

Det är fullkomnadt! Af F. W.
Krummacher. Fjärde uppl. 8 öre.

Se människan! Af F. W. Krum-
macher. Fjärde uppl. 8 öre.

Kristus lefver! En påsk- och
pingstbok. Af F. W. Krummacher.
Öfvers. från andra tyska uppl. Häft.
1,50, halffr. b. 2,50.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten infutna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerar inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 83.

Målarskolan 5 Jakobsbergsg. 2 tr.

Lektioner gifvas dagligen uti Akvarell-, Gobelin-, Olje- och Porslinsmålning, Gyllenläder och Läderplastik.

Anmälningstid 10—

Telef. Brunkebg 62.

Obs.! Välsorteradt lager af Porslin samt färger för målning. Bränning af Porslin utföres.

Emma Nordberg & Augusta Peterson.

Uppritade Broderimönster

i största urval från 25 öre, färglagda från 75 öre till högre priser. Konstnärliga namn från 20 öre.

All sorts märkning emottages.

Största urval af uppritade, påbörjade och färdiga broderier samt garn, silke & tyger. Italienska och franska Spetsar. Elever i handarbeten, ritning och målning emottagas. Fru Eva Kullens originella svenska nationaldräkter. Beställningar å Fanor och Standar till föreningar emottagas.

Order expedieras äfven till landsorten.

Hallins Slöjd- & Broderiaffär,

32 Malmskillnadsgatan (hörnet af Hamngatan.)

Allm. tel. 22097. Stockholm.

Aug. Magnusson

44, 46 & 48 Vesterlånggatan 44, 46 & 48

31 & 33 Stora Nygatan 31 & 33

(ingång endast från Vesterlånggatan)

STOCKHOLM

Min nya Afdelning

för

Hvita varor

erbjuder odisputabelt största urval af:

Duktyger, Handdukar, Linnelärfter
och alla slags **Hvita Väfnader.**

Almedals, Norrköpings (Tuppen) och
Gamlestadens samtliga Väfnader
ständigt på lager till *fabrikpris.*

Då helt stycke tages lämnas *extra rabatt.*

All slags Linnesömnad och Märkning
utföres *omsorgsfullt* å egna Atelierer.

För **Utstyrlar** ovilkorligen bäst och billigast.

Solida varor. Största urval.

Billigaste priser.

Aug. Magnusson,

STOCKHOLM.

Några brister i lagstiftningen för kvinnan.

Föredrag å F.-B.-F:s kretsmöte 12 jan. 1907.

Redan för en tid sedan hade Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse välvilligt beredt mig tillfälle att inför densamma framlägga några konkreta fall, tagna bland dem i hufvuddrag hvarandra liknande, som åter och åter förekommit under den tid af två år, *Kvinnliga juridiska byrån* här i Stockholm haft sin verksamhet. Dessa uttalanden rörde en fråga, som vi väl alla torde vara ense om för oss kvinnor är af största betydelse — nämligen vår ställning till lagen, några af de brister i lagskipningen, hvilka med hänsyn till oss kvinnor göra sig *mest* gällande samt några önskemål med afseende å deras afhjälpan, och är det nu på styrelsens uppmaning jag ber att åter få yttra några ord i ämnet.

* * *

Granska vi då först den *gifta* kvinnans rättsliga ställning, står otvifvelaktigt mannens målsmanskap och hvad därmed äger samband såsom den oöfverstigligen muren och hindret för en hustru att kunna iakttaga och effektivt skydda, icke blott sin egen utan ofta därigenom äfven familjens rätt och bästa. På de ofta framställda frågorna: »Finns då intet att göra? Kan lagen verkligen vara sådan?» måste det nedslående och ingalunda med lätt hjärta gifna svaret blifva: »Ja, tyvärr är det så — ännu.»

Men låt oss öfvergå till de belysande exemplen.

En dag infann sig hustru K. för att få rättshjälp med anledning därpå, att en för hennes egen arbetsförtjänst inköpt symaskin utmätts för mannens oguldna utskylder. Mannen var sjöman och sedan en längre tid utan arbete; hustrun bidrog genom sömnad till familjens uppehälle och symaskinen var nästan det enda af egentligt värde i hemmet. Men lösegendom, hvartill

hustruns arbetsförtjänst förvandlats, anses vara *samfäll* egendom och kan tillgripas för gäld, hvarför mannen i fall liknande detta bör svara. Här stod intet annat att uträtta än att hjälpa hustrun betala utskylderna och på så sätt rädda hennes egendom — till nästa utmätning.

Ett annat exempel ha vi i hustru F., som, ehuru icke boskild, med mannens bifall idkade handel. Affären gick bra och genom densamma såg hustrun sig i stånd att i väsentlig grad bidraga till hemmet och bekosta barnens uppfostran. Helt oväntadt för henne kom så en dag utmätning för en dom å mannens skuld — han var affärsman men dref sin rörelse med mindre framgång än hustrun och hade en tid förut nödgats öfverlåta sin affär, då likväl icke alla hans borgenärer blefvo till fullo godtgjorda. Man kom underfund med att utmätningsbar tillgång fanns, den ena domen och utmätningen följde på den andra; den egendom, som tillhörde hustruns affär, var samfäll och — lagen tillämpades i hela dess utsträckning. Följderna blefvo: mannen gjorde konkurs, hustrun drogs med och sålunda gick hon miste om sin handelsrörelse, familjen blef utan uppehälle och ställd på »bar backe».

Icke sällan förekomma fall, då mannen tillägnat sig kassan i hustruns affär för att få medel tillfredsställa ett hänsynslöst rusdrycksbegär, hvilket för en hustru är än bittrare att finna sig uti. Hustruns arbetsförtjänst är, såsom nyss nämndes, samfäll egendom, hvaröfver hon visserligen äger själf råda, men i fall sådana som dessa utgör ju hufvudsakliga delen af de inflytande medlen valuta jämväl för handelsvaran, och att ögonblickligen beräkna samt passa på och förfoga öfver uppkomna förtjänster låter sig ej göra. Mannen kan tillägna sig medlen — han har förvaltningsrätten. Rättsfall af nyssnämnda art förekomma i mångfald, i synnerhet bland fattigt folk, där hustrun innehar ett litet s. k. magasin eller liknande obetydlig affär.

Hos Kvinnliga juridiska byrån har några gånger af hustru begärts rättshjälp i fråga om *arfstvist*, då hon af hänsyn till sina närmaste anhöriga hellre önskat afstå från det obetydliga arvet än göra sin rätt enligt lagen gällande, men då mannen, af skäl som han funnit tilltalande såsom målsman för sin hustru öppnat rättegång mot hustruns anhöriga — allt jämlikt lagen. Vi förstå, i hvilken pinsam mellanhand hustrun kommer, då hon mot sin vilja nödgas vara med om den process mot nära

anhöriga, mannen till följd af sitt *målsmanskap* och därpå grundade rätt har satt i scen.

Låt oss gå vidare:

Hustru S. hade väckt talan om skilsmässa efter det makarna undergått i lag föreskrifna varningar. Nåväl, då mannen började få klart för sig, att hustrun skulle komma att under skillnadsåret få sitta kvar i boet, passade han på att i tid före domens afkunnande, trots hustruns protest, afyttra värdehandlingar och bortföra värdeföremål från boet, så att när utslaget slutligen föll, återstod icke mycket att — såsom termen lyder — sitta kvar uti. Det är här att märka, att detta bos goda ställning uppkommit genom vinst å hustruns lönande kaféerörelse och hustruns arbetsförtjänst hade placerats å värdepapper i mannens namn, ehuru den rätteligen var hustruns. Hade hon förutsett, att äktenskapet skulle bli så olyckligt som det nu var, är ju möjligt, hon föfogat öfver sin arbetsförtjänst på mera betryggande sätt, men såsom saken nu stod, kunde intet göras för att skydda henne.

Ett ytterligare fall:

Mellan makarna W. hade oenighet af så allvarlig art uppstått, att hustrun beslutat sig för att söka få äktenskapsskillnad. För att emellertid göra ännu ett försök till försoning och få lugn i sinnena, öfverenskommo makarna, att hustrun jämte makarnas minderåriga barn skulle tillbringa en tid hos hennes aflägsset boende anhöriga. En tid efter afresan erfor hustrun ett rykte, som äfven sedermera vid efterforskning bekräftades, att *allt* af makarnas bohag försålt å offentlig auktion, att mannen öfverlätit sin handelsrörelse, och hustrun ägde alltså vid sin hemkomst icke det ringaste kvar af det forna hemmet.

Ett intressant fall:

Hustru Å. ärfde efter sin fader en landtegendom, hvars största värde låg i sparad skog. Upprepade gånger utverkade mannen sin hustrus medgifvande om skogsafverkning och sökte till sist äfven förmå henne lämna tillstånd till *försäljning* af egendomen, hvilket hustrun emellertid vägrade, enär hon höll före att en betydligt högre summa än anbudet i fråga borde kunna betingas. Då hustrun så småningom kom underfund med, att skogsafverkningen bedrefs i större skala än hon med sitt medgifvande egentligen afsett och då jämväl andra anledningar till missnöje förekommo, sökte hon boskillnad för att bättre blifva i tillfälle taga hand om sin fasta egendom och dess afkastning. Men — som

det så ofta sker i dylika fall — stod hon utan laggiltig bevisning, då hon gifvetvis icke heller fick tillgång till räkenskapsböckerna, hvilka hon själf fört enligt mannens uppgifter. Då hennes boskillnadsansökan sålunda blef afslagen och då under rättegången därom åtskilligt blef både sagdt och gjordt, som i hög grad uppväckte hat och bitterhet mellan makarna, sökte hustrun äktenskapsskillnad, hvarvid mannen ihärdigt förfäktade, att från *hans* sida förelåg icke någon ovilja; resultatet blef ock att, enär hustrun ansågs vållande till oenigheten, mannen fick sitta kvar i boet och hustrun nödgades lämna sin fäderneärfda gård. Under den långa tid som åtgick innan tvisten om skillnad till säng och säte blef afgjord, erhöll hustrun kännedom om, att mannen afverkade skog utöfver husbehof, ehuru på ett mindre öppet tillvägagångssätt — timret fraktades till järnväg af lejdt utsocknesfolk och därifrån i fingerad köpares namn till afnämnnaren; det var sålunda icke mannen Å., som syntes i järnvägens fraktlister, utan en hr P. etc. — allt för att sopa igen spåren och försvåra bevisningen för hustrun. Två gånger begärdes hos vederbörande myndighet förbud för mannen att afverka skog och i samband därmed tillsättande af en god man för hustrun. Förbud kunde dock ej af myndigheterna lämnas, ty hustrun saknade fulla bevis för sitt påstående. Inför högsta instans begagnade mannen dessa hustruns fruktlösa försök att skydda sin egendom såsom ett skarpt vapen mot henne — oenigheten vore från hennes sida men själf hyste han intet agg — med påföljd att skilsmässan icke af k. m:t bifölls.

I sammanhang härmed kan jag icke underlåta att påpeka, huru hustrun allt som oftast, af hänsyn till man och barn iakttar envis tystnad och stor försiktighet, så att utomstående icke skola få en inblick i det sorgliga familjelifvet, och gör hon sig på så sätt utan den möjlighet att få bevis, som för ernåendet af önskad resultat af hennes sak är så ytterst nödvändigt.

* * *

Jag tillåter mig här äfven orda något om de fall i skilsmässa, där hustrun enligt *lagen* ansetts vara den brottsliga och för den skull icke får behålla barnen hos sig.

Låt oss granska ett par typiska fall.

Makarna B. enades om äktenskapsskillnad i enlighet med 13 kap. 4 § giftermålsbalken eller med andra ord — efter Köpen-

hammsresereceptet, och att hustrun, som lättare kunde förfoga öfver sin tid, skulle blifva den »förlöpande» och — brottsliga. Som känt torde vara, förlorar den förlöpande icke blott sin giftorätt i boet utan äfven såsom den där enligt lagens mening »sig förbrutit hafver» rätten att ha barnen hos sig. Försiktigheten bjuder i dylika fall, att makarna genom skriftlig handling träffa aftal om barnen och delning af boet, innan man skrider till rättsliga åtgärder. Aftal mellan makar om delning af boet i och för ifrågasatt skilsmässa har visserligen af k. m:t ansetts ogiltigt, men plägar dock i praktiken såsom varande en hederssak för makarna af dem respekteras. Uti här ifrågavarande fall ansåg emellertid hustrun ett af mannen i två vittnens närvaro gifvet *muntligt* löfte eller öfverenskommelse beträffande makarnas barn fullt betryggande och affordrandet af en skriftlig förbindelse vara för honom i hög grad kränkande (mannen innehade lärarebefattning), och afstod hon sålunda från den möjlighet till trygghet, som stod henne till buds att få. Enligt det muntliga aftalet skulle barnet under moderns Köpenhamnsvistelse och till dess skilsmässan hunnit afslutas stanna hos fadern, men därpå genast tagas om hand af modern.

Vid återkomsten öfverraskas hon emellertid af meddelandet, att mannen beslutit att barnet skulle uppfostras och vårdas hos en hans nära släktinge. Trots alla protester däremot och oaktadt alla påminnelser nekade mannen nu uppfylla löftet allt under hänvisning till lagens ordalydelse om den »brottsliga». Under de tidsödande underhandlingarna hade ena vittnet till det muntliga aftalet dött och det andra, en personlig vän till mannen, sade sig intet minnas. Rättegångar vid häradsrätten taga, såsom bekant, sin rundliga tid. Då hustrun således icke kunde styrka sitt påstående om aftalet och hon icke heller med hänsyn till mannens befattning såsom lärare ansåg sig böra göra gällande sin åsikt om hans olämplighet såsom uppfostrare, var ju klart huru utgången skulle blifva om talan väcktes.

Vid äktenskapets upplösning efter skillnad till säng och säte torde vara känt, att underdomstolens beslut beträffande barnen blir det som tillämpas. K. m:t upplöser äktenskapet, men pröfvar ej frågan om makes rätt att få ha barnen. Till hvilka konsekvenser för en mor detta dock kan leda, skola vi se.

Hustru M. hade af underdomstolen ansetts vållande till oenigheten mellan makarna och fick för den skull under skillnadsåret

ej ha vård om barnen. I förtviflan sökte hon så en gång under mannens frånvaro att med våld taga barnen till sig, men hindrades i sin afsikt och hann allenast få med sig den minsta lilla. När k. m:t slutligen upplöste äktenskapet, var frågan om barnen jämväl i och med detsamma afgjord. Flera år ha sedan dess förflutit — år af själsspänning och oro för hustrun såväl öfver de små, hon nödgades lämna, som däröfver att mannen skulle göra sin rätt äfven öfver den lilla, hon fick med sig, gällande. För att få en afslutning på makarnas mellanhafvande framställde hustrun sedermera anspråk på afvittring, hvilken framställning mannen besvarade med: »När hon lämnar ifrån sig barnet, hon röfvat, är jag villig afvittra». För sådan tredska anvisar lagen botemedlet, men det framstår dock som något ohyggligt detta, att en mor nödgas göra lagbrott och bära följderna däraf för att få taga vård om sitt barn och att detta skall utgöra en gisslan i en ren penningefråga mellan föräldrarna.

* * *

Öfvergå vi härpå till den *ogifta* kvinnans ställning till lagen, så är denna, såsom allmänt känt, betydligt gynnsammare än den gifta kvinnans.

Hvad erfarenheten därvidlag visat utgöra största stötestenen, är ogift moders svårighet att på ett *effektivt* sätt uttaga barnafadern ådömdt uppfostringsbidrag.

Att rättegång för utkräfvande af dylikt bidrag i allmänhet icke anhängiggöres utom i yttersta *nödfall* torde lätt inses, och äro gifvetvis bristerna i lagstiftningen i sådana fall så mycket mera upprörande.

Ett par exempel ur mängden torde bevisa påståendet.

Helga M. hade af de två barnens fader mottagit förbindelse å månatliga bidrag; då hon emellertid under barnens första lefnadsår var i stånd att ensam draga försorg om dem, vidtog hon, trots faderns redan från början visade försummelse att fullgöra förbindelsen, icke någon åtgärd mot honom. Sedermera nödgades hon dock lagsöka den försumlige, så mycket hellre som utsikt fanns att då utfå fordringen. Under tiden, som åtgick för rättsproceduren, hade gäldenären hunnit säkerställa sina tillgångar, så att, när alla formaliteter omsider blifvit afslutade och utmätningen skulle ske, fanns, som så ofta händer, intet att taga, hvil-

ket äfven bekräftades genom konkursåtgärden. Min klient nödgades därpå hänvända sig till vederbörande fattigvård och erhöll jämväl löfte om hjälp sålunda att fattigvården, under den tid modern vårdades å sjukhus och på så sätt kunde med läkareintyg styrka sin oförmåga att försörja barnen, skulle taga hand om dessa. Någon hjälp i annan form kunde ej lämnas henne och då hon icke var så sjuk, att sjukhusvård behöfde sökas, blef det vid det gamla. Fadern krånglade sig undan sin försörjningsplikt och tvångsmedel mot honom fanns ej att tillgripa.

För en tid sedan infann sig Olivia K. för att erhålla den rättshjälp, som stod att få. Den stackars kvinnan hade just i sista ögonblicket hindrats från att taga sitt eget och sin lilla flickas lif och fördes direkt till Kvinnliga juridiska byrån. Sedan fåfänga försök gjorts att i godo förmå barnets far lämna en ringa del af sin till 90 kr. uppgående månadslön, måste laga åtgärder vidtagas, i synnerhet som han nekade för faderskapet. Det är öfverflödigt nämna det upprörande i dylika rättegångar i allmänhet, detta speciella fall är dock så särskildt ömmande, att jag icke tvekar något litet detaljera. Under rättegången framkom, att den 17-åriga, oerfarna landtflickan med sötsaker och dylikt lockats på afvägar, hvartill äfven bidrog inneboendesystemet. Med en karamellstrut sökte han äfven affärda henne, då hon i förtviflan tiggde om en skärf, så att hon på »Mjölkdroppen» skulle kunna få mat åt sitt späda barn; på sig själf förmådde hon icke längre tänka och — frestelsen att taga fullt ut steget till det okända, trängde sig allt intensivare i förgrunden. Af domstolen ålades han nu utgifva bidrag. Så långt var allt godt och väl; men då utslaget sedan skulle verkställas, hade mannen — såsom nästan utan undantag sker — passat på att i förskott uppbära sin aflöning och arbetsgifvaren förklarade sig helt kort och godt icke bry sig om eller lägga sig i sin underlydandes privatsak.

Det må tillåtas mig här påpeka den beredvillighet chefer för statens verk och inrättningar allmänt visa för att hjälpa ogift moder utfå bidraget, hvaremot enskild arbetsgifvare tyvärr oftast ställer sig liknöjd, om ej rent afvisande.

I mål af nu angifna slag, men där edgång ålägges svaranden, är det ständiga spörsmålet: »Hvarför får han gå ed, när jag, barnets mor, inte skall ha rätt därtill?»

Det framkastas stundom, att begäret att trakassera och hämnas på mannen för kvinnan ofta vore driffjädern till anlitaudet af

domstolen i dylika fall. Min erfarenhet har dock *öfvervägande* varit att *nöden* är sporren.

* * *

Fråga vi oss nu, hvad är att göra för att vinna någon rättelse i missförhållandena, så anvisar lagen själf i en del fall medlet.

Hvad beträffar mannens målsmanskap, kan detta mildras genom *upprättande af äktenskapsförord*. Att dessa nyttiga rättshandlingar kommit allt mera i bruk framgår af den statistik för åren 1874—1904, Fredrika-Bremer-Förbundet låtit utarbete, i hvilken omförmäles, att då under år 1874 till rikets häradsrätter ingåfvos 451 och till rikets rådstufvurätter 115 äktenskapsförord, däraf till Stockholms rådstufvurätt 42 st., under år 1904 antalet vid resp. domstolar uppgick till 509,632 och 221 st. Alltså under år 1874 tillhoppa 566 st. och under år 1904 1,141 st. Kvinnliga juridiska byråns statistik uppvisar 22 äktenskapsförord under dess andra arbetsår mot 6 under dess första. Må det tillätas mig att här inflika en liten händelse från senaste dagarna.

En änka skulle ingå nytt giftermål; med den erfarenhet hon hade från sitt föregående äktenskap, fann hon klokast upprätta förord. När handlingen så skulle undertecknas, förklarade den blifvande äkta mannen det vara som att sätta på sig handbojor, det där att hustrun skulle förbehålla sig såsom sitt, icke blott hvad hon från början förde med i boet utan äfven hvad hon framdeles kunde på ett eller annat sätt erhålla; det kunde ju dessutom hända, att hustrun en vacker dag sade: »Det och det är mitt; du förde intet med dig, låt bli det där» etc. Sedan ett litet föredrag hållits om den praktiska betydelsen och nyttan af ett dylikt papper och sedan den vanliga invändningen om misstro mot och förödmjukelse för mannen m. m. i samma stil bemötts, slutade mannens motstånd med, att han icke blott var mycket nöjd med att förordet skulle upprättas, utan han förklarade tillika såsom sin åsikt, att det borde vara lag på, att intet äktenskap skulle få ingås utan »paktum» — ett yttrande och en önskan, som jag villigt underströk.

I allmänhet synes det som att kunskap om och användandet af de vägar, lagen anvisar, mången gång skulle kunna förebygga en stor del af de konflikter, för hvilka en kvinna blir utsatt.

Ett annat medel, som lagen medgifver en hustru använda för att afvända missförhållanden, då det gäller mannens målsmanskap och egendomsgemenskapen, är *boskillnaden*, hvilken, såsom bekant, på olika grunder kan ernås äfven utan konkurs. Ställer mannen sig emellertid afvisande mot hustruns ansökan därom, är det ingalunda någon lätt sak att drifva den igenom och, såsom nyss genom ett exempel anförts, mången gång utförbar, då hustrun icke är i stånd att prestera den bevisning, lagen påfordrar. Det synes önskvärdt att någon lindring därutinnan kunde erhållas.

Att den gifta kvinnans *rättslösa ställning* skulle väsentligt förbättras genom upphäfvande af mannens målsmanskap är så ofta framhållet och torde äfven ligga utom allt tvifvel, men missförhållandet härleder sig äfven från en hel del andra, föråldrade lagbestämmelser, hvilkas omarbetande till anpassning efter vår tids mera humanitära åskådning vore synnerligen behjärtansvärdt. Låt oss t. ex. blott tänka på frågan om äktenskapskillnad, som, oaktadt makarna äro så »omaka» man gärna kan föreställa sig, i vissa fall icke står att erhålla. Och huru mycken komedi spelas icke i många fall bakom kulisserna för att på de sätt lagen föreskrifver nå upplösning af ett för endera parten förhatligt äktenskap! Låt oss icke heller glömma egendomsgemenskapen!

I fråga om försumliga familje- och oäkta barns försörjare sammanhänger det spörsmålet intimt med såväl utsokningslagen som fattigvårdsförordningen, och äro omfattande och snart skeende lagförändringar i dessa afseenden af behovet särskildt påkallade. Enligt den utredning Fredrika-Bremer-Förbundet låtit verkställa, hafva äfven vid riksdagen upprepade gånger motioner väckts i ämnet, senast vid 1904 års riksdag, då lagutskottet emellertid, efter att hafva uttalat, att k. m:t i anledning af riksdagens skrifvelse år 1899 komme att allsidigt pröfva ämnet, icke ansåg lämpligt att ytterligare framställning i saken gjordes, af hvilken orsak motionen af riksdagen afslogs. Samma utredning upplyser äfven om att »inom de närmaste månaderna en kungl. kommitté torde komma att tillsättas för omarbetande till större eller mindre del af fattigvårdsförordningen.»

Måhända skall dock full rättvisa icke uppnås, förrän äfven vi kvinnor få ett litet ord med i lagstiftande församlingen. Män-
nens synpunkter sammanfalla, i hvad *speciellt* berör oss såsom *kvinnor*, helt naturligt icke i allo med våra; och det torde icke

vara förmätet att påstå, att våra lagar delvis stiftats med förbi-seende af, att kvinnan för att finna sig tillrätta i samhället i allt icke kan ställas under lagar, särskildt anpassade med hänsyn till mannen och hans intressen.

Anna Pettersson.

— * —

Några drag från de amerikanska barndomstolarnas verksamhet.

Föredrag å F.-B.-F:s kretsmöte 12 jan. 1907.

I.

Då jag tillfrågades, huruvida jag skulle vilja på Fredrika-Bremer-Förbundets kretsmöte omtala något af min erfarenhet om de amerikanska barndomstolarnas verksamhet, runno mig i sinnet några ord af den bekante frigifne negerlafven Booker Washington, Orden lyda: »Du bör ej tala offentligt, om du ej har ett särskildt budskap att frambära». Och visst må bekantgörandet af dessa barndomstolarnas verksamhet kunna anses såsom ett budskap, värdt att frambära, men frågan gällde för mig endast, huruvida det var jag, som skulle göra det. Här finnas nämligen i Stockholm två personer, som studerat saken mera djupgående än jag. Den ena är hofrättsnotarien Harald Salomon, som ägnat flera månaders grundligt arbete åt studerandet af barndomstolar i För-enta staterna, den andra är fröken Ina Rogberg, som just i dagarna hemkommit från en studieresa i Amerika, där hon bland annat studerat denna sak. Men då ingen af dessa varit i tillfälle att vid detta kretsmöte framställa saken, får jag väl anse, att det är jag, som i afton bör frambära budskapet.

* * *

Det var i pedagogiskt syfte jag år 1904 reste till Amerika. Jag fick också där den uppfattningen, att vi af intet land i världen ha så mycket att lära på uppfostrans område som af Amerika, och ingen nation har sett så vidt hvad uppfostran är som den amerikanska. Amerikanarna ha förstått, att uppfostran

sträcker sig vida ut öfver gränsen för skola och läroanstalt. Staten känner ett ansvar för barnen redan före deras skolålder, och staten och den enskilde bära ansvar för dem äfven efter denna tid. Men detta ansvar kännes icke tungt, ty det delas af så många, och man ger erkännande åt den framstående dansk-amerikanen Jacob Riis' ord: »*Barnproblemet är statsproblemet*. Såsom vi dana de arbetande klassernas barn i våra storstäder, så bilda vi den stat, som de skola befolka i framtiden, då de taga tömmarna ur vår hand. I samma mån som vi försumma dem, hvilas skulden för en dålig styrelse i framtiden på oss.»

I fråga om uppfostrans betydelse fann jag en stor olikhet mellan amerikanarnas uppfattning och vår egen. Där är uppfostran hela nationens sak, här är det skolans; och föräldrar och målsmän ha ofta ej intresse nog att ens bilda en stark opinion, då det gäller deras egna barn.

Det, som jag här skulle särskildt tala om, är några drag ur de amerikanska barndomstolarnas verksamhet, men innan jag går öfver till detta, ville jag först i korthet nämna något om ungdomens uppfostran utanför skolan. — Det är kindergartenverksamheten, som tager barnen om hand, innan de komma i skolan; det är settlementen, gossklubbar och yrkesskolorna, som taga vara på dem och skänker dem sysselsättning under deras lediga tid, och sedan de lämnat skolan; och det är barndomstolen på de orter, där den nu är hvad den bör vara, som vakar öfver dem och skänker dem ledning, där så behöfves, under hela deras uppväxttid.

Hvad kindergarten beträffar, har jag hört detta omdöme om deras verksamhet: »Ju flera kindergarten, dess färre fängelser», och man resonnerar i allmänhet så, att staten ej har råd att underhålla fängelser, och därför har man öfvergifvit den gamla åsikten: »skaffa straffanstalter» och upptagit den nya: »förekom brottsligheten». Och det är just på grund af detta, som barnens uppfostran är statens viktigaste problem. »Det är bättre att från början *dana* goda karaktärer än att *omdana* de dåliga, det är bättre att från början *forma* än att *sedan reformera*.»

Gör man ett besök i fattigkvarten i någon af Amerikas storstäder, finner man snart, att här är ett rikt fält för såväl national-ekonomernas som barnavännernas verksamhet, och så väl de ena som de andra ha funnit, att det bästa sättet att förbättra ungdomen är att förbättra deras omgifning. »Kan lagar göra detta, måste sådana lagar stiftas.»

Jag gjorde en gång en vandring i det fattigaste New York. Man behöfver endast se lifvet på dessa gator för att förstå, att här är en jordmån, i hvilken barnsliga och ungdomliga förseelser måste frodas. Fattigdomen, nöden och otrefnaden i de dåliga bostäderna drifva hela familjer ut på gatan under den varma årstiden. Där förrättas allehanda sysslor, där bedrifves köpenskap, där svärjes och drickes, där hotas och bannas, och där springa barnen omkring med vidöppna öron och ögon. Hungern drifver dem till snatteri, odygden till allehanda ofog, exemplet till dryckenskap och last, och äfven de bästa anlag kunna i en sådan omgifning komma på villovägar.

Under det jag vandrade här, befann jag mig plötsligt på en öppen trädplanterad plats med bänkar, musikläktare och springvatten. Det var Mulbury Bend, en plats, hvars namn är oupplösligt förenadt med namnet på dansk-amerikanen Jacob Riis, hvilken presidenten Roosevelt kallat: »New Yorks nyttigaste medborgare». Jacob Riis hade, efter en ungdom af växlande öden i Amerika, under hvilka han blifvit förtrogen med gatulifvets faror för ungdomen, beslutat sig för, att om han komme till en inflytelserik ställning i framtiden, skulle han ägna sitt lif till förbättrande af ungdomens omgifning. Han fick sedermera som tidningsman och framstående tjänsteman i polisen tillfälle att infria detta löfte. En stor del af dessa öppna parker och ordnade lekplatser, där ledning och uppfostran under särskildt utbildade lärare och lärarinnor skänkes barnen, är Jacob Riis' verk.

Gossklubbarna, nu till antalet öfver 18,000, äro ett element af vidsträckt uppfostrande betydelse. Icke för att jag i första rummet tror på den slags verksamhet, som drager ungdomen från hemmen, men för dem som icke äga något hem, eller där hemmet är sämre än intet, äro de af oerhörd betydelse. Betecknande för amerikanarnas sätt att behandla ungdomen är det faktum, att den första af dessa gossklubbar ursprungligen var New Yorks mest illa kända pojkliga. Denna liga hade en längre tid uppträdt störande och drifvit allehanda ofog. Särskildt hade den vänt sina förföljelser mot en prästfamilj i södra delen af New-York, genom att gång på gång slå sönder rutorna i dennas bostad och bokstafligen smutskasta dess hus. Polisen stod handfallen och förmådde intet uträtta. Då beslöt prästfrun att själf ta saken om hand. En söndag eftermiddag, då anfallet var som värst, gick hon ut på trappan. Då hon ändtligen förmådde öfverrösta

bråkmakarna, bjöd hon dem in på kaffe. En öfverläggning började: säkert väntade polisen därinne, eller ock hade man annat försåt i sinnet mot dem. Till sist segrade hoppet om kaffe, och de trädde försiktigt in. Där inne fanns ingen polis, endast ett trefligt kaffebord. Aftonen tillbraktes i trefligt samkväm, och de bjödos att återkomma nästa söndag. Inom kort var den förra ligan den första gossklubben, som sedan spridde en förädlade verksamhet utåt.

Ett annat arbete till förbättrande af ungdomens omgifning, som i hög grad intresserade mig, var det som företrädtes af människovännen Elbert Hubbard, skaparen af The Roycroft Shop i East Aurora, nära Buffalo. Det är dock idén i hans arbete mer än detaljerna jag här ville framhålla. Idén i detta arbete är nämligen denna: Gif ungdomen i de mindre samhällena tillfälle redan tidigt till nyttigt, utvecklande, inkomstbringande arbete. Gif dem tillfälle till intellektuell utveckling och angenämt och bildande umgänge, så att de må kvarblifva i hembygden och ej dragas till storstäderna och där försvinna i mängden eller moraliskt sjunka och fördärfvas.

Mitt besök hos Roycroftarna i East Aurora var af stort intresse, om också icke Elbert Hubbard själf gjorde på mig det intryck, som jag väntat, efter de lofsånger om honom jag hört. Här fanns i alla fall ett lyckligt uppslag till en samhällsförbättring, och här fanns en lycklig sammanvigning mellan praktiskt och intellektuellt arbete — ett verkligt uppfostrande arbete. — Ungdomen och äfven äldre personer samlades här under den vanliga arbetstiden till sitt olika verk i boktryckeri, bokbinderi, handmålning af böcker, möbelsnickeri, metallarbete m. m. Allt arbete utfördes i den behagligaste omgifning med färger, som fröjdade sinnet och verkade harmoniskt; med blommor, som spridde doft och fägring; med motton på väggarna, som väckte tankar och handlingskraft. På aftonen samlades ungdomen i de treffliga samlingsrummen till intellektuellt arbete och förädlade umgängeslif.

Detta var inte den enda plats, där jag märkte, att då maskinernas surrande tystnade, tillfälle gafs till andra slags sysselsättningar, som skulle motverka ensidigheten i det förra arbetet och skänka ersättning för bristande hemlif samt bidraga till nationens uppfostran. Arbetsgifvarna anse nämligen på många håll just detta som sin plikt gent emot sina arbetare.

Den institution, som måhända mer än något annat på senare åren bidragit till ungdomens uppfostran i moraliskt hänseende är *Juvenile Courts* eller *barndomstolarna*, af hvilka jag hade tillfälle att se en och närvara vid en session i densamma. Det var den i Chicago, den äldsta af alla, hvilken började sin verksamhet i juli 1899. Barndomstolen är sålunda en institution, som kan sägas hafva passerat stadiet af att vara ett experiment. Den är gammal nog att ha en erfarenhet, och den är ännu ung nog att ha en framtid. Barndomstolen i Chicago upprättades som en protest mot det i Amerika förut vanliga sättet att behandla brottsliga barn. Dessa omhändertogos nämligen af polisen och höllos i fängelse tillsammans med de gröfsta förbrytare. Under sådana förhållanden utvecklades de hastigt på brottets bana. Staten rent af uppfostrade dessa barn till brottslingar, och skörden var riklig. En annan domstol, hvars verksamhet jag ej haft tillfälle att se, men dock genom rapporter och litteratur fått reda på, är den i Denver, Colorado. Ändamålet med denna domstols verksamhet anges i titeln på lagen för densamma: »En lag för reglerandet af behandlingen och kontrollen af beroende, försummade och brottsliga barn». Dessa domstolar äro ingalunda endast bestraffningsanstalter, det är icke straffet, som i första hand afses. Deras verksamhet är helt och hållet uppfostrande. Barndomstolen är ett lifräddningsarbete i samhällets tjänst.

Se vi oss om i vårt land, ha ju äfven vi ämbetsverk, som skulle motsvara barndomstolen. Den institution, som närmast skulle göra detta, är barnavårdsnämnden. Men det synes mig, som om den senare vore mer formalistisk, mera mekanisk, som om man ej tagit med det uppfostrande elementet och ej uppfattat, att det personliga arbetet med barnet är hufvudsaken. Barndomstolen däremot har förstått, att barnet är barn och skall behandlas som sådant. Dess arbete blir därför hufvudsakligen ett daningsarbete i st. f. ett omdaningsarbete.

Barndomstolen står för detta ändamål i förbindelse med hemmet, med skolan och med arbetsgifvaren och har till sitt förfogande s. k. »probation officers», hvilka taga reda på och till barndomstolen aflämna rapport om barnets hemförhållanden, dess sätt att sköta skolan och arbetet i fabriken m. m. Dessa probation officers äro dels aflönade, dels frivilliga och rekryteras ofta från kvinnoklubbar och andra kvinnoföreningar.

Barndomstolen har under sin domvärjo barn under 17 år.

Men det är ej endast barnens förseelser, som här behandlas, utan äldre personer, som varit skulden till eller varit delaktiga i dessa förseelser, kunna äfven ställas under dess domvärjo. Detta förhållande varierar dock i olika stater.

Kanhända jag gjorde bättre i att framställa några drag från mitt besök i Juvenile Court uti Chicago, för att sedan mot bakgrunden af detta redogöra för de allmänna principerna. Denna institution i Chicago är inrymd i dess stora Townhall, hvilken genom sina kolossala dimensioner och sitt dystra utseende verkar tryckande redan då man befinner sig utanför på gatan. Dess mörka korridorer och gångar äro just icke heller ägnade att väcka några glada känslor. Men medelst en hiss förflyttas man snart till den öfversta våningen, man stannar utanför en dörr, hvarpå helt enkelt läses: »Mr Mack's office». Snart befinner man sig i ett stort rum, vackert hållet i grönt och ek och upplyst af elektriskt ljus. Det är ordnad som en stor skolsal med bänkar i halfeirkel omkring en plattform med en kateder, eller rättare sagdt ett domarebord, omgifvet af ett skrank. Genom en inflytelserik person hade jag blifvit satt i tillfälle att få intaga platsen vid sidan af Mr Mack. Jag kunde därför se och höra allt hvad som försiggick. Till vänster om platformen hade probation officers sin plats. Dessa hade upprättat en detaljerad beskrifning, »the history» kallad, öfver det instämnda barnets härkomst, föräldrarna, deras förmåga att uppfostra och underhålla barnet, tillståndet för öfrigt i hemmet, barnets fysiska tillstånd, uppfostran, karaktär, om det förut gjort sig känt för vanart m. m. De skola vara närvarande vid domstolen för att lämna upplysningar och all den hjälp domaren kan vara i behof af, äfvensom för att taga hand om barnet före och efter målets handläggning. »The probation system» eller öfvervakningssystemet är, för att använda en amerikansk författares ord, »det band, på hvilket domstolens pärlor äro uppträdda, grundtonen i en vacker symfoni».

Det var ett sorl i salen, äldre och unga talade om hvarandra. Men sorlet tystnade vördnadsfullt, när dörren öppnades och Judge Mack inträdde. Förhandlingarna började genast. De barn, hvars ärenden nu skulle handläggas, voro barn från familjer i olika lefnadsförhållanden och villkor; barn från förmögna hem och barn från de fattigaste tillhåll. Först fördes fram en gosse på 12—13 år med ett regelbundet, vackert, allvarligt ansikte. Tårarna stodo så stora i hans ögon, då Judge Mack tog fram hans »hi-

story» och läste den. Sedan vände han sig till gossen med de orden: »Nå, Charlie, hvad är det, som fört dig hit till mig?» Så småningom kom det fram, att Charlie skolkat i skolan och rymt hemifrån, och detta, emedan han hade fått en styf-mor, som han ej tyckte om. Styfmodern var också närvarande. Mr Mack föreställde honom det orätta i hans handlingssätt och sade honom, att den kunde aldrig bli en bra man och en god medborgare, som ej var en god son och en bra skolgosse. Men han ville icke skilja honom från hemmet utan just ge honom tillfälle att bättra sig där. Han skulle emellertid ställas »on probation», och Mr Mack hoppades, att han ej skulle genom the probation officer få höra något vidare klagomål mot honom. Så kom där bland andra fram en liten parfvel på 6 år. Han var irländare och hette Johnny. Han grät, för att icke säga tjöt, så att hela det lilla ansiktet förvreds, och det var nästan omöjligt att få något slags förstånd ur honom, men till sist kom det fram, att han hade stulit en dollar, som han användt till att köpa godsaker för. Mr Mack talade om för honom, att det nu var deras mening att hjälpa honom att bli en bra och ärlig gosse, och därför måste han anförtro honom åt en probation officer, som skulle bli hans vän, men han måste själf komma igen till Mr Mack och tala om, huruvida han varit hygglig; och därmed fick han en klapp på hufvudet och fick gå.

Det sorgligaste fallet under denna session var en ung flicka på 15 år, hvars redan härjade drag antydde, att hon var på dåliga vägar. Det var icke första gången Margaret var i Juvenile Court, Mr Mack kände väl till hennes förhållanden. Upprepade försök att ändra hennes omgifning hade varit förgäfvets. Hon hade fallenhet för starka drycker och hade smugit sig ut och tillbringat nätterna på dåliga ställen. Nu spelade hon oskyldig och tvingade därigenom Mr Mack att ingå på ett närgående förhör. Mr Mack meddelade henne, att hennes enda hjälp vore räddningshemmet Genova. Då utbrast Margaret i hysterisk gråt: »I don't want to go to Genova!» upprepade hon gång på gång. Hennes skrik blef så högljudt, att hon måste föras ut, och man hörde det sedan länge i det angränsande rummet.

Hela sessionen gaf intryck af att barnen i domaren hade en faderlig vän, som ville deras bästa. Att personligheten här, såsom alltid, då det gäller arbetet med barnen, är det viktigaste, är själfklart.

Anna Kruse.

Carlyle och hans hustru.

II.

Den förening, som kommit till stånd under så många hinder, höll i början mera än hvad den lofvat. När Carlyle i senare år såg tillbaka på de första månaderna af sitt äktenskap, kallar han dem de lyckligaste i sitt lif. Han och hon voro tvenne unga, själfulla, rikt utrustade människor, hvilka trots alla lynneskiljaktigheter älskade hvarandra, måste ej tillvaron te sig i ljus för dem? Jane var en af dessa ovanligt fängslande kvinnor, hvilkas tjuskraft få kunde motstå. Och den barske Carlyle undgick ej heller förtrollningen. Hon ägde dessutom en sällsynt förmåga att sprida en atmosfär af skönhet och trefnad omkring sig, att ge en prägel af förfining äfven åt de enklaste omgifningar. Den bortskämda unga damen visade att hon, när det gällde, kunde vara en förträfflig husmor, och hennes förmåga härvidlag sattes också från början på hårda prof. De hade gift sig på mycket litet och deras enda kapital var framtidsförhoppningar, byggda på hans intelligens och arbetsförmåga. Men det dröjde innan dessa kommo till användning; Edinburgs förläggare erkände väl bådadera, men de drogo sig för att träda i förbindelse med den besynnerliga, halsstarriga mannen, som, kosta hvad det ville, inte rättade sig efter dagsmeningarna.

Härvidlag understödde hon honom alltid på det varmaste. När de gifte sig, hade hon föresatt sig att han aldrig skulle skriva för bröd, han skulle endast gripa till pennan när han verkligen hade något att säga, hon skulle taga de materiella omsorgerna på sin lott. Hon hushållade också så väl, att ingen ytlig åskådare kunde märka antingen de voro rika eller fattiga, och en viss komfort tycktes aldrig fattas i deras hem. Allt hvad hon uträttade gjorde hon med ett personligt behag, hvilket gaf en poetisk anstrykning äfven åt de mest prosaiska hushållsdetaljer. Men hon måste också lägga hand vid de gröfsta sysslor, ja ingen som såg henne i senare år ligga svag och orkeslös på en soffa, kunde föreställa sig hvilket mått af hårdt arbete hon utfört i sina dagar. Hennes skicklighet i allt hvad hon satte sina händer på gränsade till trolleri. När hon skulle göra sin första pudding, gick hon ut i köket, reglade dörren efter sig, sedan hon

skickat bort tjänarinnan, och grep verket an. Det skulle bli något utomordentligt i puddingväg och det blef det också.

Men detta var under smekmånadernas rosenskimmer, då äfven tillagandet af en pudding var en fest. Den stackars Carlyle var dock ej så anlagd, att han af hvardagslifvet i längden kunde göra en fest. Motgångar och missräkningar af olika slag, bekymmer för utkomsten, det medfödda mjältsjuka draget i hans lynne, allt bidrog att återväcka de mörka makterna inom honom, som för en tid varit slumrande. Så greps han af en oemotståndlig lust att fly världen för att i landtlifvet söka — om icke en utkomst ur jorden — så den jämnvikt, som var af nöden för skapandet af de verk, som ännu lägo ofödda i hans själ. Hans hustru ägde i arf efter sin far en landtgård i södra Skottland vid namn Craigenputtock, belägen på en af de för landet typiska ofruktbara hedarna. Där hade de gratis tak öfver hufvudet så att lefnadskostnaderna betydligt kunde reduceras, en yngre bror till Carlyle skulle öfvertaga landtbruket, och i den fullkomliga stillheten ute på heden kunde han ostörd få ägna sig åt sitt tankearbete.

Att Carlyle, då han fattade beslutet att slå sig ned på Craigenputtock, samtidigt dömde sin unga hustru till en landsflykt, som måste verka förlamande på hennes andliga och fysiska varelse, föll honom icke in. I grund och botten var han den bästa, kärleksfullaste bland människor, men i likhet med så många af skapelsens herrar, lät han en visserligen oreflekterad men för omgifningen ej mindre tyngande egoism vara rådande i fråga om sina dagliga vanor och ordnandet af sitt hemlif.

Så lämnade de världen och drogo ut till den skotska heden. De sex år makarna Carlyle tillbragte i denna ödemark satte på dem båda outplånliga märken. För utvecklingen af Carlyles snille var dessa års fullkomliga tillbakadragenhet utan tvifvel af stor betydelse, men för henne blefvo de ödesdigra. Det hårda klimatet och öfveransträngningen bröt hennes hälsa, och det nästan oafbrutna på tu-man-hand mellan man och hustru visade sig icke lyckobefordrande.

* * *

Craigenputtock, mrs Carlyles lilla familjegods, beskrifves som det ödsligaste ställe, det brittiska riket hyser inom sina gränser. Det är högt beläget på en för alla vindar utsatt kulle, där träd

och växter förtvina af den ständiga blåsten. Den fula om ett fattighus påminnande tvåvåningsbyggnaden, omgifven af sina magra små åkerlappar, bildar den enda lefvande oasis i denna af sumpiga torfmossor bestående öken. Vågformiga bälten af gräs och ljung, i fördjupningarna torfmossor, se där landskapet. Ingen människoboning på en mils afstånd. Ej underligt att mrs Carlyle kände en rysning vid tanken på att förlägga sitt hem till en sådan trakt. Men hon dolde för Carlyle det mesta af det hon kände; hon hade som hans hustru lofvat att följa honom i nöd och lust, och hon var ej en kvinna som undandrog sig sina förpliktelser.

Medan mannen satt fördjupad i sina vetenskapliga arbeten, skötte hustrun den inre ekonomien. Det var tider, då de voro utan tjänare, i följd af svårigheten att på landsbygden anskaffa dugliga sådana. Hvad som betydligt komplicerade saken var mr Carlyles ytterliga kinkighet i fråga om upppassning ooh matlagning. Miss Welsh hade, då hon gifte sig med Carlyle, hoppats att hon skulle blifva hans intellektuella kamrat, få dela hans tankar och hjälpa honom med hans arbete. Hon öfverskattade icke sin förmåga, när hon ansåg sig vuxen denna uppgift. Men verkligheten motsvarade icke drömmen. Hon, hvilken som flicka aldrig behöft försaka något, som kunnat anskaffas för pengar, som sett sitt lands rikaste män för sina fötter, som hade en svag och ömtålig hälsa och därför väl behöft skonas, tvangs att slafva som hustrun till den ringaste dagakarl, att koka, tvätta, skura, laga skor och lappa kläder i årtal, ja t. o. m. mjölka korna och tjärna smöret, när ladugårdspigan strejkade.

Hon stred tappert emot och bar arbete och ansträngningar som en hjältinna, men hon skulle gjort det med större jämnmod om hon blifvit belönad med vanlig tacksamhet. Men om en sak var uträttad till hans belåtenhet, frågade ej Carlyle efter hvem som utfört den. Han var alltför absorberad af sina egna tankar för att ägna hennes någon uppmärksamhet. Mest påkostande för henne torde dock ha varit, att han icke insåg att det fanns något skäl till erkännande. Fattiga mäns hustrur måste arbeta, hon var en fattig mans hustru och det var ej mer än rätt och naturligt att hon arbetade. Han hade sett sin mor och sina systrar sträfva i faderns hushåll och utföra de gröfsta sysslor utan att det ifrågasattes att man skulle beundra dem därför. Det var ej mer än som sig borde, att hvad hans mor uträttat i sin mans hus, det skulle Jane göra i hans.

Men allt hade hon burit utan knot, om hon däremellan känt att deras tankelif varit gemensamt. Han inhemtade väl hennes omdöme beträffande sina arbeten, ty han kände dess värde, men under deras planläggning och utarbetning ville han alltid vara ensam. När han författade tålde han ingen i rummet och han föredrog äfven oftast att rida och promenera allena för att icke blifva störd i sina funderingar. Det minsta buller eller ljud om natten inverkade på hans nerver, därför fordrade han ett eget sofrum. Hon såg alltså från början mycket litet till honom och med åren allt mindre. Efteråt, då hon var borta, erinrade han sig under gnagande själföföbråelser, att hon brukat smyga in i hans rum om morgnarna medan han rakade sig för att stjäla sig till denna lilla stund af hans sällskap.

Storsinnad och kärleksfull, som han i själ och hjärta var och som han alltid visade sig, då han gaf sig tid till eftertanke, fortfor som han uttryckte sig, »den onde alltjämt att tala genom honom» i vreda ord, och då hon var lika häftig och lättretlig slungades ej sällan den förgiftade pilen tillbaka.

* * *

Men lifvet på heden hade också sina ljusglimtar. Sommaren kom och t. o. m. den öde torfmossen fick en gladare skiftning. De höllo sig med häst, ja tidtals med en liten pony för mrs Carlyles räkning och vid sin mans sida gjorde hon långa uppfriskande ridturer i nejden, ibland till hennes mors några mil från Craigenputtock belägna hem; ibland aflades besök hos Carlyles familj, till hvilken mrs Carlyle med sin fina uppfattning af dessa enkla människors verkliga själsadel alltid stod i det kärleksfullaste förhållande. De hade många vänner, bland dem personer med förmögenhet och inflytande, hvilka ej begärt bättre än att få använda dessa i deras tjänst, om ej alltid deras ömtåliga stolthet bortvisat all slags tjänstvillighet, som hade minsta anstrykning af beskyddarskap.

Sommartiden letade sig ej sällan en vagn med gäster till deras aflägsna landtgård, ty Carlyles namn hade börjat gifva genljud i världen. Hans artiklar i de stora vetenskapliga tidskrifter, som räknade sin läsekrets bland tidens yppersta män på intelligensens område, hade länkat uppmärksamheten vid honom. Minnesvärd var den sommarafon, då under det makarna sutto till bords, en

vagn rullade fram till deras dörr och en ung okänd man steg ur, presenterade sig som amerikanare, försedd med ett introduktionsbref från Stuart Mill och förklarade sig ha gjort den långa afstickaren från den allmänna stråkvägen enkom för att göra Carlyles bekantskap. Den unge okände mannen skulle komma att utöfva ett lika stort inflytande på sina landsmäns tänkande som Carlyle på sina. Hans namn var Ralph Waldo Emerson.

Understundom företogo de själfva resor, t. o. m. så långt som till London, då Carlyle skulle söka en förläggare åt sin nyss afslutade bok »Sartor Resartus», ett försök som icke lyckades bättre än att han måste nöja sig med att få arbetet publicerad, sönderstyckadt i småbitar, i tidskriften »Fraser's Magazine». Boken, som sedermera skulle utkomma i väldiga folkupplagor, mottogs till börja med af publiken med måttlig entusiasm. Själf berättar Carlyle med drastisk humor att tidskriftsredaktören beklagat sig öfver den ringa popularitet hans »Sartor» vunnit och att en gammal herre, en mångårig prenumerant, infunnit sig på hans byrå, slagit näfven i bordet och bedyrat: »att han ej längre ville veta af denna eländiga smörja». — *Ett* godt hade dock det misslyckade besöket i London med sig: det introducerade Carlyle hos många af tidens framstående vittra och lärda män, han och hans hustru blefvo på det gästvänligaste mottagna i de tongifvande litterära kretsarna och knöto förbindelser, som blefvo dem af nytta vid deras slutliga bosättning i hufvudstaden.

Dubbelt dystert måtte det fattiga lilla Craigenputtock ha förfallit efter dessa flyktiga glimtar af den stora yttre världen. Det var månader då de bokstaffigen lefde mellan fyra ögon, utan att se ett främmande ansikte och utan en lefvande själ på 15 mils afstånd att tala vid. Tystnaden öfver heden var så djup att man kunde höra fåren afbeta gräset på en kvarts mils afstånd, och ekot af Carlyles kvast, då han sopade tillsammans löfvet utanför förstudörren, genljöd på långt håll. Under många veckor, då snön täckte marken, kunde mrs Carlyle ej taga ett steg utanför trädgården, ja ej ens öfver husets tröskel.

Hvad hon kände under dessa år af ensamhet har hon delvis gifvit uttryck åt i en liten dikt, efter hennes död funnen bland hennes papper. Den är daterad »Öknén»; och ehuru den skrifvits då det var sommar och lifvet på heden måste tett sig mera ljusst, är den melankoliska stämningen omisskännlig. Det

lilla poemet, som har till öfverskrift, *Svalan, som byggt bo under vår takås*, lyder så:

Du lilla svala, se'n på luftig färd
du vida sett dig om i denna värld,
du här sökt ro.
Jag gäfv'e mycket om du sade mig
hvarför du valt just denna plats åt dig
att bygga bo?

Du sköna nejder skådat på din flykt,
en värld låg under dig, jag egen tyckt
därför din smak,
att ibland byggnadsplatser utan tal,
som under himlen finns, likväl ditt val
föll på vårt tak.

Har du bekymmer, om jag fråga törs?
Kanske då hit du kom din lilla börs
på guld var tom?
Ack nej, du lyckliga, blott människan
är guldets slaf, hon ensam känna kan
till fattigdom.

Hvad är det då? Din blick är kanske skymd
af något moln från Tysklands tankerymd,
som stängt din väg?
Har tungsint grubbel fått ditt sinne fatt,
syns lifvet dig ej längre ljust och glad?
O, fågel, säg!

O nej, ditt sinne är från grubbel fritt.
Jag ser dig sträfva jämt med nästet ditt
för dina små.
En vällagd plan ditt lilla hufvud bär
Och klok beräkningskonst din boning är
af halm och strå.

Och hellre då jag tror att du har fått
förstånd och visdom nog uppå din lott.
Stor sak däri,
om i ett eden, i en ödemark
du har ditt hem, blott du på vinge stark
får svinga fri.

Gud skydde dig, du lilla, i ditt bo;
må dina små du fostra där i ro,
Du är mig kär.
Ty väl du handhar lifvet, som blef ditt,
då jag? Ack, spörj ej, hvad jag gör med mitt!
Din tro mig lär!

Men äfven för Carlyle började den långa fångenskapen på heden kännas tryckande. Lifvet i »Djävulshålan», som han med sin vanliga förkärlek för starka uttryck benämnde Craigenputtock, syntes t. o. m. honom för enformigt. Han fann att han behöfde umgänget med människor och en närmare kontakt med tidens idéströmningar för att det kolossala material af tankar och bokligt vetande, som han samlat under dessa års ostörda begrundande och studier i snart sagdt alla lärdomsgrenar, skulle blifva fruktbarande. Carlyles gamla fader hade gått bort, modern satt orubbad kvar på familjegården med sina yngre barn, och ehuru med tungt hjärta beslöt han att lämna den älskade skottska hembygden och sina kära där för att söka skaffa sig en utkomst med sin penna i den stora förbryllande världsstaden London. Och en vacker dag — det var i början af juni 1834 — drogo han och hans Jane, med den lilla kanariefågeln Chico, som de fört med sig hela vägen från Skottland, sjungande i högan sky, Londonbullret och Londonsotet till trots — ett godt omen efter hvad deras romantiskt anlagda skotska tjänstflicka påstod — in i det hus i London, Chelsea, 5 Cheyne Row, som skulle blifva deras hem för lifvet.

L. D—n.

—*—

Jenny Blicher-Clausen †.

Den 3 februari slutade den danska författarinnan fru Blicher-Clausen sitt lif, ett dödsfall, som mer än de flesta sådana måste för de många vännerna till henne själf och hennes författarskap kommit som ett slag och en öfverraskning, då hon, som borttryckts, ännu stod i sin fulla kraft som människa och som producerande skriftställarinna. Fru Blicher-Clausen var nämligen vid sin död ej mer än 41 år*.

I Sverige har fru Blicher-Clausens böcker varit kanske ännu mer lästa och omtyckta än t. o. m. i Danmark, hvarför hennes bortgång här nog kännes lika djupt som i hemlandet. Att

*) Dagny häft. 7, 1902, innehåller en biografi öfver »Fru Blicher-Clausen» af Elisabeth Kuylenstierna.

det stora flertalet läsare och beundrare icke böra räknas till de s. k. litterära finsmakarne utan snarare tillhöra den stora och okritiskt läsande och boknjutande allmänheten, kan icke fråntaga hennes verk deras obestriddliga förtjänst: den af att andas en fin och ren kvinnas känslighet och värme.

Jenny Blicher var prästdotter, på faderns sida släkt med den kände danska skalden, folkvännen och patrioten Steen Steensen Blicher (f. 1782 † 1848), på moderns sida med gamle Grundtvig. Hon hade sitt första barndomshem på Jylland, senare på Fyen, men då hon blef gift med prästen Clausen, kom hon till Sjælland, där hon till dennes död var bosatt i Søllerøds prästgård; sedan i Köpenhamn, där hon dog. Hon var blott 20 år, då hon utgaf sin första diktsamling. Sedan ha under årens lopp i ganska hastig följd såväl romaner som skådespel och större dikter flutit ur hennes penna, de flesta af dessa i svensk öfversättning utkomna i flera upplagor. Vi erinra blott om »Inga Heine», »Violin», »Onkel Frans» m. fl. m. fl.

I de danska tidningar man tillskickat oss och där hennes fina och sympatiska personlighet i känsliga ord omnämnas, uttrycker man sig dock med en viss förbehållsamhet om hennes författarskap. Ett af dessa uttalanden, som torde vara både karaktäristiskt för den bortgångna, på samma gång som rättvist i sitt bedömande, må här återgifvas.

»Fru Blicher-Clausen vann hastigt och med ett slag ett erkännande, som i grund och botten icke stod i förhållande till hennes förtjänster som författarinna. Den stora publiken lät sig bländas af hennes mästerliga jonglerande med rim och strofer utan att tänka efter att det ofta ej fanns ett spår af mening i de smidigt hopfogade orden. Hade fru Blicher-Clausens omisskänneligt stora talang fått den rykt och ans — den motgång, om man så vill — som den borde ha haft, så skulle kanske hennes produktion blifvit mindre men i stället långt mera fullödig. Nu gingo hennes böcker åt som »varmt hvetebröd» både här och i utlandet, hvart ögonblick utkom en ny, i alla veckoblad och tidskrifter fann man hennes vers och småberättelser, hon lästes och beundrades mer än någon af hennes samtida, hvad under om hon icke fick tid att kritiskt öfverväga de massor af ord, hon satte på papperet.

I första delen af »Violin» finnes en liten dikt, i hvilken

fru Blicher-Clausen i några få linier når högre än i hela sin öfriga diktproduktion. Den lyder:

Og naar Døden knuger om mit Bryst
Med et Genfærds kolde, mørke Vildhed,
Naar min Sjæl ved Grænseskellet staar,
Giv mig Stilhed!

Stilhed til at loøde Hjærtets Dyb,
Til engang at fatte Livets Mening,
Maalet for de fine Traades Løb,
Og Forgrening!

Da — naar alle Spørsmaal faar ett Svar,
Og naar Bitterheden bli'r til Mildhed,
Giv mig Evighedens dyre Guld:
Gif mig Stilhed!

»Den stillhet, hon här ber om», tillägger den minnestecknare, hvars ord vi här lånat, »har hon nu funnit, och för dessa enkla, sköna verser tacka vi henne på hennes bår. Det i hennes diktarverksamhet, som icke var fullödigt, skall försvinna — i stillhet.»

L. D.

— * —

Litteratur.

För det dagliga lifvet. Ny samling korta betraktelser öfver valda bibeltexter af *Natanael Beskow*.

Det är ett rikt material, som bildar grundvalen för Natanael Beskows sista bok. Ämnena för dessa korta betraktelser »för det dagliga lifvet» äro nämligen hämtade ur Psaltaren, den bok, där på ett så säreget sätt forntid och nutid mötas i samma uttryck för själens djupaste känslor. Judafolkets poetiska tolkning af nationens smärta och förhoppningar eller af den enskildes syndånger och gudslängtan har genom seklerna vuxit till en tolk för mänsklighetens gemensamma hjärteerfarenheter, till den grad att man här skulle kunna tillämpa de ord Viktor Rydberg, endast med ännu större sanning, uttalar om evangelium: »Här återfinna alla släkten hvarandra i samma evighetstanke».

Från den historiska och bokstafliga betydelsen af psalmernas ord uppdrar förf. sina paralleller med våra dagars förhållanden. Hans utprägladt sociala läggning kommer härvid skarpt till synes. Det är väl knappast någon af de stora samhällsfrågorna i vår tid,

som ej på något sätt spelar in i denna bok. Fredssaken, arbetarrörelsen, sedlighetsfrågan återfinnas här sida vid sida med tankar öfver umgängeslivet, renhetsspörsmålet, äktenskapet m. m. Arbetet får utan tvifvel räknas till förf:s allra bästa och mognaste. Närmast ställdt till ungdomen — innehållet ger nämligen anledning att förmoda, det denna andra samling liksom sin föregångare vuxit fram ur morgonböner för skolungdom — har det i fullt lika hög grad ett ord att säga till den mognade mannen och kvinnan. Ja, man vore nästan frestad att säga ännu mer, ty det är väl ett och annat i dessa betraktelser, som förutsätter både mognad och tankedjup för att helt tillägnas. Men förf. visar sig här som annorstädes äga en sällsynt förståelse af det unga sinnets känslor och kraf.

Boken har ganska litet gemensamt med den litteratur, som inrymmer de hittills gängse dagliga betraktelserna, så litet t. o. m. att tankarna om bokens användbarhet vid familjeandakt troligen komma att bli delade. Hvad som är visst, är att den förenar enkelhet med djup och — det behöfver dock knappast sägas — är fullständigt fri från den »långrandighet» och den religiösa öfverspändhet, hvilka hvar på sitt sätt kunna gifva unga åhörare en svårbotlig misstro till religionen. Och den som i ensamheten söker andlig näring i denna bok skall helt visst icke gå miste därom. Flere af betraktelserna gifva en ovanligt rik behållning. Hit skulle jag vilja räkna dem som bära öfverskrifterna »Törsten efter Gud», »Gud hör mig», »När Gud öppnar våra ögon» samt den gripande slutbetraktelsen »Världens och människans lof till Gud». Dylika små stycken utgöra i all sin ytre enkelhet ett öfvertygande vittnesbörd om en lifsåskådning, som ser Gud i allt och som utgör en bekräftelse af Predikarebokens sköna ord: »Evigheten har han inlagt i deras hjärtan».

Däremot är enligt anmälares åsikt en samling sådan som denna icke ett fulltonigt uttryck för *hela* det kristliga lifsinnehållet. Åtskilliga sidor af kristen lifserfarenhet synas alltför svagt belysta. Kanske ligger förklaringen härtill delvis i att det är en gammaltestamentlig bok som behandlats, men det dröjer kvar ett intryck af att framställningen icke når fram till evangelisk fullhet.

Dock vill man ej gärna länge stanna vid hvad som kännes såsom brist i ett arbete, som äger ett så positivt värde. Det finns i denna bok så mycken hängifvenhet och sanningsnit, en så upphöjd lifsåskådning och en så förstående kärlek till vår ungdom, att vi måste vara tacksamma för hvad som gifvits.

Praktiskt sedt vore det en fördel om en eventuell ny upplaga försåges med ett register öfver rubrikerna. Saknaden af ett dylikt gör det synnerligen svårt att finna rätt på hvad man vill läsa mer än en gång.

F. E.

Fransyskan inom handelsvärlden.

Öfver ofvanstående ämne lämnar dr Kähte Schirmacher i »Neues Frauenleben» en intressant redogörelse.

Frankrike, heter det i denna artikel, räknar i rundt tal $1\frac{1}{2}$ million personer, sysselsatta inom handeln och bankrörelsen. Däraf äro 166,000 kvinnor själfständiga, d. v. s. i besittning af egen affär. Bland de 166,000 äro då icke medräknade de gifta kvinnor, som intaga en ledande ställning i mannens eller makarnas gemensamma affär. Dessa utgöra dock ett karaktäristiskt drag inom Frankrikes handelsvärd. Fransyskan är en mycket duglig och praktisk affärsmänniska; den synliga roll hon utför är mest vid kassan, såväl i engros som detaljaffärer. I restauranger är det hon som sköter räkenskaperna. Felräkningar förekomma därvid icke så sällan, dessa utfalla icke alltid till restaurangvärdens nackdel, hvilket också lät en restauratör i ett förtroligt ögonblick yttra: »Je ne donnerais pas les erreurs de Madame pour 30,000 francs».

I flera fall är det äfven fruns vackra utseende som lockar kunderna. Dock äfven utan inkomstbringande felräkningar och utan någon nämnvärd skönhet äro hustrurna till de fransyska handelsidkarne sina mäns bästa affärskompanjoner. Jag känner, säger författarinnan, en stor parisisk bosättningsaffär, hvars ägare äro stenrikt folk, men där hustrun sköter kassan och för böckerna.

Fransyskans ansträngande arbete inom affären inverkar naturligtvis hindrande på skötandet af hennes modersplikter. Hon har endast en fåtalig familj, skickar dibarnen på landet, de uppväxande barnen i en pension eller ett internat, eller ock uppfostrar hon dem rätt och slätt i den lilla bodkammaren innanför butiken. Ofta är det den ur affären utlösta far- eller mormodern, som ägnar barnbarnen den kärlek och vård, som hon måst undanhålla sina egna barn. Mödrarna inom denna klass kunna i de flesta fall först såsom far- eller mormödrar låta hjärtats röst tala.

Den gifta fransyskan, som på egen hand önskar drifva handel, måste få tillståndsbevis från mannen antecknadt i handelsregistret.

Det öfvervägande antalet af de 166,000 själfständiga affärskvinnorna befatta sig med småhandeln; den lilla butiken ger dem lefvebröd eller bidrager att öka mannens otillräckliga inkomster. I spetsen för de större handelsföretagen förekomma i Frankrike uteslutande män. Förklaringen därtill ligger nära till hands. Flickor med förmögenhet bli för sina pengars skull gifta med män, som sätta in hustruns kapital i sin egen eller den gemensamma affären. I båda fallen går företaget i mannens namn, och merendels vill hustrun ej ha annat med affären att göra än att

inkassera räntorna. Själftändighet inom handeln äger således förnämligast kvinnor i små förhållanden, hvilkas affär är lika obetydlig som deras medel.

I synnerhet inom restaurangerna, hotellen och kaféerna är antalet kvinliga innehafvare betydligt (oftast fortsätta de affären såsom änkor) liksom inom konfektions-, mode-, drog- och tidningsdetaljhandeln.

Den fransyska handelsidkerskan äger aktiv valrätt inom handelsdomstolen (tribunaux de commerce). Alla betala handelsskatt (patente), tillika med skatt till stat och kommun. Ingen äger kommunal eller politisk rösträtt.

Ägarinnan eller den kvinnliga kompanjonen inom en affär kommer vanligen i beröring med allmänheten i egenskap af försäljerska. Antalet kvinnor anställda inom handelsfacket uppgår till 157,370 (417,988 män). Därtill komma bokhållerskor, kassörskor, stenografer och maskinskrifverskor.

Fransyskan är idealet af en försäljerska: vänlig, tillmötesgående, behändig, snabb och med en naturlig elegans. Hon bor oftast utanför affären, men erhåller kost inom densamma och en lön af 40 till 100 francs i månaden. Hon förtjänar i de lägre handelsbranscherna ej mer än en kroppsarbeterska, toalettutgifterna äro likväl mycket större, hvarföre hon ofta råkar i »ett förhållande» eller förfaller till prostitutionen.

Bon Marché i Paris, som blott mottager skickliga försäljerskor med fullständig varukänedom, är bland alla Frankrikes affärsföretag det som bjuder de bästa villkoren: 2,50 om dagen i kostpengar, en fast börjarlön af 20 francs, därtill andel i vinsten på hvarje afslutadt köp (procenten är hög i afdelningarna med ringa omsättning, låg i afdelningarna med stor omsättning). Försäljerskorna kunna på så vis komma upp ända till 150 à 200 francs i månaden och mera. Dessutom erhålla dessa försäljerskor af etablissemangt vid 45 år pension. För de butikbiträden, som icke hafva någon familj i Paris, beredes bostad i filialen Rue de Babylone.

Lagen af den 24 dec. 1900 förpliktar arbetsgifvaren att ställa sittplatser till bodbiträdenas förfogande. Nyligen är obligatorisk söndagshvila lagligt genomförd i republiken Frankrike. De stora affärerna, såsom t. ex. Bon Marché, ha af sig själfva infört stängningstid kl. 7, söndags- och helgdagshvila samt sommarssemester. De mindre affärerna visa sig i detta afseende minst tillmötesgående. I synnerhet ansträngande för försäljerskan är det i Frankrike vedertagna bruket att ha varorna utställda under bar himmel utanför butiken, där butiksflickorna äro utsatta för kyla, blåst och regn.

Bokförelserna och kassörskorna erhålla sin teoretiska utbildning i någon af statens 6 handelsskolor, i städernas fortsättningskurser och i privatanstalter (t. ex. Ecole Pigier i Paris). De äro kända för sin flit och samvetsgrannhet, men i genomsnitt är deras

aflöning, i följd af mindre anspråk på lifvet, sämre än männens i samma ställning (80—150 francs i månaden). I större affärer och på förtroendeposter stiger aflöningen till 200 à 250 francs. Bokhållerskorna och kassörskorna i Paris äro organiserade. De stora handelshusen hafva endast manliga bokhållare och kassörer.

Stenografister och maskinskrifverskor utbildas i samma anstalter som bokförelserkorna. De olika skrifmaskinsfirmorna utbilda äfven unga flickor, hvilka för en ringa lön (60—80 francs i månaden) engageras att göra reklam för de olika systemen. Paris' stenografi- och maskinskrifverskefackförening söker motarbeta detta oskick; den har satt i gång två-åriga kurser, antaga endast skickliga arbeterskor och tillförsäkra dem en börjarlön af 125 francs. Lönen kan uppgå till 200 francs. Den som behärskar främmande språk eller kan erhålla anställning som privatsekreterare förtjänar 150—200 à 300 francs i månaden. En del pariserfirmor använda äfven utländskor vid skrifmaskinen, så gör t. ex. Yost vid de stora boulevarderna. Det stora handelshuset Felix Potin i Paris låter räkningarna skrivas på skrifmaskin och en kvinnlig personal kontrollerar deras riktighet.

De stora bankhusen i Paris, Banque de France, Crédit Lyonnais, Comptoir d'Escompte, anställa fruntimmer på underordnade platser. De börja med en lön af 3 francs om dagen och de mest gynnade kunna stiga till 6 francs. Dessa »säkra» platser äro mycket eftersökta. Man arbetar från kl. 9—4 eller 5, har söndagshvila men hittills ingen åldersförsäkring.

Enligt reglementet är den franska kvinnan utesluten från börsen. Madame Méliot, redaktris för en affärstidning, på sin tid ledarinna för den finansiella afdelningen af tidningen »Fronde», har dock i egenskap af journalist för att kunna utöfva sitt yrke i likhet med sina manliga kolleger sedan 10 år tillbaka tillträde till pariserbörsen.

Antalet kvinnliga handelsresande är i Frankrike ringa; 250 enligt handelsregistret. Blott få tillhöra någon yrkesfackförening.

Trots stor duglighet har den franska kvinnan hittills endast nått de lägre eller medelhöga graderna inom handelsfacket. Orsakerna äro här ofvan angifna. De rika kvinnorna taga endast indirekt genom sitt kapital del i affärerna, handelsidkerskorna stå främmande för organisation, de äro uteslutna från börsen och handelskammaren, deras affärsföretag äro beroende af den äkta mannens tillstånd, och i följd af deras traditionella »anspråkslöshet» d. v. s. deras försakelse af lifvets njutningar, betingar deras mången gång större arbetsduglighet ett lägre pris än deras manliga kolleger.

Blott en annan uppfostran kan råda bot för dessa missförhållanden.

Biskopinnan Charlotte Rundgren †.

Det namn, som läses här ofvan i förbindelse med det svarta korset, bars i lifstiden af en kvinna, väl värd att med tacksamhet minnas af det förbund, för hvilket denna tidskrift är ett offentligt språkrör. Redan 1885 nämnes i förteckningen på F.-B.-F:s första ombud biskopinnan i Karlstad, fru Charlotte Rundgren, och ända till förlidet år, då hon uttalade sin önskan att öfverlämna sitt mandat till en yngre kraft, har hon i egenskap af ombud med det lifligaste intresse omfattat Förbundets sträfvan och städse visat sig som dess varma och förstående vän.

Biskopinnan Rundgren var född i Stockholm den 19 febr. 1825, och dotter af legationssekreteraren, sedermera postmästaren i Arboga kammarherren James Maule och hans maka Charlotte Julia Therese Holle från Berlin. 1847 gifte hon sig med fil. magister C. H. Rundgren och lefde under de första åren af sitt äktenskap i Uppsala, där hon tog en liflig del i det litterära och musikaliska societetslifvet, som den tiden stod i sin blomstring. År 1853 blef hennes man kyrkoherde i Norrköping, en befattning han lämnade 1870, då han utnämndes till öfverhofpredikant och bosatte sig i Stockholm. Men redan 1872 tog han såsom stiftets biskop sin bostad i det gamla biskopshuset i Karlstad.

»Alltsedan den tiden», heter det i »Värmlands Dagblad» i den sympatiska minnesruna, som där ägnats den bortgångna, »har biskopinnan Rundgren lefvat och verkat bland oss här i stiftsstad. Hon har närvarit, då hennes man firat sitt guldbräöllopp med sitt ämbete, hon har själf firat sitt guldbräöllopp här, hon har stått vid sin makes bår och nu har hon i det gamla hemmet för alltit slutit sina vänliga, goda ögon.

Det var ett i sann mening rikt lif, som ändades med biskopinnan Rundgrens död. Med sina rika andliga intressen gjorde hon en god insats i sällskapslifvet, där hennes vänliga och genomgåda skickelse spred trefnad, och hvad hon verkat i sitt hem såsom biskopsgårdens älskvärda värdinna, är alltför väl känt i värmländska kretsar, för att vi skulle behöfva skildra det här.

Få — kanske inga — hafva de anstalter för välgörenhet i Karlstad under biskopinnan Rundgrens härvaro varit, för hvilka hon ej stått i spetsen eller i hvilka hon ej ordnande och hjälpande ingripit. Och de fattiga kunna räknas i stort antal, hvilkas armod hennes gifmilda händer lindrat, de utblottade hem äro många, där hon varit en välgörande och välsignelsebringande fe».

»Den 15 februari slutade i Karlstad fru Rundgren sin långa lefnad efter en tärande sjukdom. Dödsbudet kom således ej såsom en öfverraskning, men lika tung är den allvarliga sorg, som hennes bortgång skall väcka i hela vårt stift. Och om någon är värd en sådan samfälld sorg, är det förvisso vår blida, vänliga, gamla biskopinna, som hade ett godt ord för en och hvar, en öppen

hand där nöden kräfde och ett intresse och en medkänsla, som räckte till åt alla».

Fredrika-Bremer-Förbundet, som äfven haft lyckan inneslutas i detta vidtgående intresse, deltar uppriktigt i dessa känslor.

*—

Motioner vid 1907 års riksdag.

II.

Utom den *stora* frågan, den om politisk rösträtt, komma icke få frågor särskildt af betydelse för oss kvinnor att i år diskuteras och afgöras af landets representanter. En af dessa, herr *Lindhagens* motion om *kvinnans kommunala valbarhet* till alla kommunala representationer och nämnder och utan afseende fäst om hon är gift eller ogift, har redan omnämnts i dessa spalter.

*

Icke mindre betydelsefulla äro de af herrar *Trygger* och *K. E. O. Kjellberg* framlagda motionerna om *kvinnans tillträde till statstjänst*, ett uppreparande af den äfvenledes af herr *Trygger*, då sekunderad af herr *Zetterstrand*, 1905 väckta men på Andra kammarens afslag fallna motionen, för hvilken vi på sin tid utförligt redogjorde. Hvad som åsyftas är nu som då ändring af den paragraf af regeringsformen, som för innehafvare af statsämbeten fastslår, att de skola besitta egenskapen af att vara »svenske män». Motionärens förslag går ut på att denna paragraf skall ändras sålunda »att till lärarebefattningar vid statens läroanstalter — de teologiska läraretjänsterna vid universiteterna likväl undantagna — till andra beställningar vid inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst samt till läkarebefattningar må kunna utnämnas och befordras äfven infödda svenska kvinnor». Åberopande motiveringen från 1905, påvisar herr *Trygger* de stora svårigheter mot hvilka de akademiska kvinnorna ha att kämpa för att kunna erhålla mot deras universitetsbildning och meriter svarande befattningar samt hvilken inkonsekvens det innebär, att staten utan inskränkning öppnat sina läroanstalter, äfven de högsta, för kvinnorna, men sedan stänger för dem möjligheterna att göra de i fri täflan med männen förvärfvade kunskaperna fruktbarande i statens tjänst. »Hvad som inträffat sedan 1905 har», påpekar motionären, »blott bekräftat riktigheten af den uppfattningen att tiden är inne för ifrågavarande reforms genomförande, särskildt har efter den senaste läroverksreformen, i kraft af hvilken utnämningssrätten till de flesta befattningar vid de allmänna läroverken tillkommer kungl. maj:t, behovet af regeringsformens ändring blifvit trängande. Bristen på manliga lärare med full kompetens, som ägna sig åt undervisningskallet, är i stigande, och detta sakernas tillstånd kan icke utan skada för vårt undervisningsväsende fortfa. Vårt land är nu mer än någonsin i behof af att alla krafter användas

*

till samhällets bästa. Vi hafva ej råd att därvid skjuta åt sidan den insats, som kvinnorna äro skickliga och villiga att göra.»

*

Tvenne riksdagsfrågor af genomgripande social och moralisk likasåväl som rättslig betydelse vilja vi här endast omnämna, förbehållande oss att i ett annat sammanhang ägna dem större uppmärksamhet. Det är herrar *P. Fahlbecks* och *P. Pehrssons* i Österby motioner rörande *utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rättsliga ställning* eller som den senare motionärens formulering lyder: »*tillvaratagandet af utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt gent emot barnfadern*». Att det är frågor af så stor vikt »att de kräfva en allvarlig pröfning och allsidig utredning», däri kan man ej annat än med motionären på det varmaste instämma.

*

Småskollärarynnornas intressen ha vid denna riksdag beifratts i flera motioner. Så har apotekaren *Thavenius* från Ulricehamn i Andra kammaren väckt en motion, med instämmande af fem andra riksdagsmän, om en skrifvelse till k. m:t med förslag angående *reglering af småskolläraarnes och småskollärarynnornas och med dem jämställdas löner och pensioner*. Samtidigt väcktes samma motion i Första kammaren af bruksägaren *Alb. Bergström*. Angående *småskollärarynnors ålderdomsunderstöd* har herr *E. Sundin* från Jämtland (med 11 instämmanden) framlagt motion i Andra kammaren, hvarförutom herrar *R. Johansson* i Jönköping och biskop *von Schéele* i samma kammare motionerar om *handarbetslärarynnornas pensionering*.

*

En af årets riksdagsfrågor, som redan blifvit afgjord och denna gång på ett tillfredsställande sätt, är den om *tvångsinternerung af alkoholister*, d. v. s. båda kamrarna ha utan debatt godkänt lagutskottets förslag om en skrifvelse till k. m:t rörande utredning af saken. Vid tre föregående riksdagar har samma fråga varit före utan att det ledt till någon lösning. Att ett godt resultat nu ändtligen vunnits måste vi, då kvinnorna torde hårdast drabbas af rusdryckernas förbannelse, hälsa med glädje.

*
—————

Rösträttsnotiser från utlandet.

Finland.

Kvinnliga landtdagskandidater. Den 15 mars, då den nya representationsformen träder i kraft och Finlands kvinnor vid sidan af Finlands män skola gå till valurnorna, motses, som naturligt är, med spänning af hela finska folket, och mycket lifligt har det politiska upplysningsarbetet

bedrifvits af de finska kvinnoföreningarna. Alla partier ha uppställt kvinnliga landtdagskandidater inom alla valkretsar, (utom Vasa läns södra valkrets), tillskrifver man oss från Finland. Här må några af deras namn nämnas.

En af den kvinnliga rösträttens ifrigaste förkämpar, skolföreståndaninnan fröken *Lucina Hagman* (af ungfinska partiet) är uppställd som kandidat för en valkrets i mellersta Finland; det svenska folkpartiet har utsett den kända författarinnan, fröken *Helena Westermarch*; dessutom nämnas fröken *Alexandra Gripenberg* som kandidat för det gammalfinska, dr *Maikki Friberg* för det ungfinska och fröken *Annie Furuhjelm*, äfvenledes för svenska folkpartiet. Andra äfven i utlandet bemärkta kvinnonamn sättas i förbindelse med de förestående valen, såsom fil. dr. *Tekla Hultin*, anställd vid den statistiska centralbyrån, känd för den verksamma del hon tagit i det offentliga lifvet under olycksåren, särskildt som föreläserska på landsbygden; skolföreståndarinnan, fröken *Alli Nissinen*, äfven verksam på folkkupplysningens område; seminarieföreståndarinnan, fröken *Hedvig Sohlberg* samt lärarinnorna *Dagmar Neovius* och *Hilda Käkikoski*, alla för fosterlandet på ett själfupppoffrande och i hög grad verksamt sätt arbetande kvinnor. Socialisterna ha uppställt några arbeterskor, bland hvilka den som har största chanserna torde vara tjänarinneföreningens ordförande, fröken *Mina Sillampää*. (De svenska socialdemokratiska kvinnornas gäst vid den konferens, som nyligen gått af stapeln här i Stockholm).

Dr Maikki Friberg, som till den danska tidskriften »Det ny Aarhundrede» lämnat en redogörande artikel för »den finska kvinnans rösträttsrörelse och dess landtdagskandidater», slutar sin uppsats med följande ord: »Om hvar och en af dessa kvinnor kan man säga, att de djupt känna det ansvar, som pålägges dem vid representationsskapet och att de skola göra sitt bästa för att uppfylla de förhoppningar, som deras systrar i Finland, ja snart sagdt i hela Europa, ställa på dem».

*

England.

Agitationen för kvinnornas politiska rösträtt pågår på ett sätt, som fortfarande ädrar sig icke blott hela Englands utan så godt som hela den civiliserade världens uppmärksamhet, en uppmärksamhet som för de medspelande suffragetterna är långt ifrån smickrande. »Stormningar» af underhuset, massmöten med våldsamma tal och resolutioner, jättedemonstrationer på gatorna och däraf följande masshäktingar af »ladies» fylla de dagliga tidningarna med spaltlånga referat. På alla måttfulla sinnen gör detta ett pinsamt intryck, ty äfven om man i det engelska excentriska lynnet, i det traditionella spektakel som sedan urminnes tider utmärkt de manliga valkampanjerna, samt i kvinnornas verkliga, till fanatism drifna entusiasm för sin sak, ser förmildrande omständigheter, så utgöra f. n. dessa Englands kvinnor ett föga uppbyggligt exempel för sina medsystrar i andra länder. Bildade kvinnor, som ge sig i handgemäng med polisen, måste alltid erbjuda ett i hög grad löjeväckande och motbudande skådespel, deras sak må vara aldrig så rättfärdig. Att de skola vinna något genom

att använda en mot all kvinnlig värdighet stridande taktik, den att i bokstafvig bemärkelse sätta hårdt mot hårdt, är mer än tveivelaktigt.

En god sak som de för sin rösträtt stridande kvinnorna torde uppnå är, att de fästa världens och vederbörandes uppmärksamhet på det usla tillståndet i Englands fängelser, särskildt Holloway-fängelset, där de demonstrerande damerna uttjant sitt straff. Mrs Montefiore, som bekant en af de första medspelarna i sammanstötningarna med ordningsmakten och som insjuknade efter en veckas vistelse i Holloway i följd af den dåliga behandlingen, skrifver i »Nutid» om sina fängelseintryck och säger bl. a.: »Jag tror att vi nu, då saken är öfverstånden, icke ångra de hemska erfarenheter vi genomgått, ty i den mån vi återfå vår hälsa och återgå till ett normalt lif, skola vi förena oss i en sträfvan att få detta brutala och brutaliserande fängelsesystem förändradt».

*

Ryssland,

Det »Allryska förbundet för kvinnornas rättigheter» har, heter det i ett »Bref från Ryssland» i tidskriften »Nutid», utvecklats en allt lifvigare verksamhet och intresset för kvinnofrågan är stadigt i tillväxt. Förbundets centralbyrå i Petersburg verkar genom möten och broschyrer; äfven ha möten hållits i Moskva samt åtskilliga föreläsningar åtföljda af diskussioner. »Olyckligtvis», slutar det ryska brevet, »ha dessa föreläsningar blifvit förbjudna af administrationen, i synnerhet i provinsen. Politiska möten äro också förbjudna, åtminstone de flesta. Det enda undantag som göres är för den *svarta sotjan* (de sant ryska männens förbund) och 14:de oktober-förbundet, hvilka båda uttalat sig för reaktionen. M:me Mirovitch (brefskrifvarinnan) blef inbjuden att hålla ett föredrag i Voronesch om rösträttkongressen i Köpenhamn, hvilket föredrag hon tidigare med vederbörlig tillåtelse hållit i Moskva. Guvernören förklarade emellertid att han haft alldeles nog med manliga föredragare och att han aldrig skulle tillåta m:me Mirovitch att föreläsa i något ämne af hvad slag det vara må.»

En af de uppgifter det Allryska kvinnoförbundet satt sig före är, efter hvad det skrives oss från Finland, att söka om möjligt bispringa de nödlidande ryska provinserna och att väcka äfven andra länders kvinnors medkänsla för hungersnödens offer. Enligt beräkning anser man det möjligt att nödtorftligen föda en person för omkring 4½ öre per dag. Kvinnoförbundet åtar sig medlens fördelning, och m:me Mirovitch lär ha erbjudit sig att själf resa till dessa trakter ifall några medel kunde insamlas. »Tror ni det vore en möjlighet att intressera de svenska kvinnorna för detta?» i denna fråga utmynnar den finska brefskrifverskans vädjan till vår medkänsla för det olyckliga Ryssland.

*

»Jus suffragii»

är det namn, som den Internationella kvinnorösträttsalliansens organ, startad i slutet af förra året, nu antagit, efter den devis som det internationella rösträttsmärket bär. Mrs Chapman Catt uppmanar på det varmaste

världens rösträttsföreningar och politiskt intresserade kvinnor att stödja bladet; 400 subskribenter med en årsafgift af 3 kr. beräknas kunna täcka tryckningskostnaden. Af den i februarinumret offentliggjorda förteckningen på antalet af subskribenter i de olika länderna står *Sverige* först nämligen med siffran 69. Det är ju ej en så öfverdrifvet hög siffra, men den talar i alla fall godt om våra landsmaninnors politiska intresse, då man betänker att hela Förenta staterna ej bidrar med fler än 45.

Februarinumret af »Jussu ffragii» innehåller, utom redaktionella meddelanden, »politiskt nytt» från 13 europeiska och utom-europeiska länder, däribland från Sverige en rapport öfver Karlstadsmötet, om kvinnornas masspetition m. m. af fröken Jenny Wallerstedt.

De svenska socialdemokratiska kvinnornas konferens.

En sådan konferens med ett högst vidlyftigt program har i slutet af januari månad ägt rum i Stockholm med Folkets hus som möteslokal. Då inga inbjudningar ingått till några kvinnoföreningar eller enskilda kvinnor utanför »partiet», är det icke genom några första hands intryck man kan bilda sig en mening om förhandlingarna och deras karaktär, utan endast genom tidningsreferat. Då dessa, särskildt de i »Socialdemokraten», äro ganska vidlyftiga, få vi antaga, att de i allmänna drag återgifva hvad konferensen varit och velat.

Vid studerandet af dessa referat, frapperas man först af att de frågor, som främst sysselsätta socialdemokratiens kvinnor, äro precis desamma, som stå på kvinnosakskvinnornas program öfver hela världen: rösträttsfrågan, oäkta barns ställning, gift kvinnas rättsliga ställning, prostitutionens afskaffande, skyddslagstiftning o. s. v. Om man undantar den partianstrykning, som gifvetvis färgade uttalandena under debattens gång, — dit får väl räknas en tendens att lyfta individens börda öfver på staten samt afvoghet mot den kristna religionen, — så märkes nog samt, att våra systrar af det socialdemokratiska lägret *icke* rörande de sociala frågornas lösning hylla några andra åsikter än dem, som vi, »borgerliga kvinnor», för att låna den gängse tyska benämningen, sedan länge uppställt som våra önskemål. — Att denna samhörighet också erkändes, tycka vi oss kunna läsa mellan mötesberättelsens rader, och af den att döma förekommo ej heller dessa uttryck af ett oresonligt klasshat som exempelvis utmärka de tyska kvinnornas partikongresser. Visserligen varnades under rösträttsdiskussionen för »ett onödigt samarbete med öfverklasskvinnorna», men samtidigt uttalades »ett erkännande af rösträttskvinnornas arbete, samt att det må stå en hvar socialdemokratisk kvinna fritt att tillhöra deras rösträttsorganisation».

Vi förbigå de ärenden som voro af speciell partinatur, såsom de

om facklig och politisk agitation, om storstrejk o. s. v., och redogöra i korthet för en del af de ofvannämnda »allmänmänskliga» frågorna.

Beträffande *rösträttsfrågan* gjorde kongressen det uttalandet, att »sedan det socialdemokratiska partiet nu äfven upptagit kvinnorösträtten på dagsprogrammet, skulle äfven kvinnorna bedrifva ett energiskt arbete för lika och direkt rösträtt för både män och kvinnor.»

Den mycket lifliga diskussionen om *skyddslagstiftning* utmynnade i att samtliga talarinnor voro af den meningen: »att kvinnliga yrkesinspektörer böra anställas men att skyddslagarna icke få antaga en sådan form, att de utestänga kvinnorna från yrken, där de nu ha en dräglig inkomst och tillvaro.»

I fråga om *ogifta mödrars ställning* i samhället antog konferensen en längre resolution, hvori faderns plikter och underhållsskyldigheter lika väl som moderns särskildt betonades; så föreslogs bl. a. upprättande af smärre hem för mödrar och deras barn, förenade med barnkrubbor för barn till mödrar, som gå ut i arbete; lagen om sedligt försummade barn bör utvidgas så, att den omfattar äfven kroppsligt vanvårdade barn och utan åtskillnad innefattar barn, födda såväl inom som utom äktenskapet, o. s. v. Resolutionen slutar med:

»Genom barnavårdsnämnd eller annan offentlig myndighet bör utses en person, som bevakar moderns och barnets rätt gent emot fadern. Modern bör ha rätt att, om hon så önskar, själf vara förmyndare för sitt barn. Frågan om moderskapsförsäkring upptages till utredning.»

Om *gift kvinnas rättsliga ställning* uttalade sig konferensen att »det förnedrande målsmansskapet hör i följd af kvinnans förändrade ställning i samhället och större utveckling kännas för den fritt tänkande mannen som en förnärmelse mot honom lika väl som för kvinnan, då i det dagliga lifvet ingen hederlig man vill draga någon fördel af sitt målsmansskap.

Konferensen uppmanar därför den socialdemokratiska riksdagsgruppen, eller den inom densamma som därtill är villig, att fortast möjligt väcka motion om ändring i de lagparagrafer, som omhandla hustruns ställning till mannen, i akt och mening att utplåna detta slafmärke, lika vanhedrande för både mannen och kvinnan.»

Mot prostitutionen uttalade konferensen sin skarpaste protest såsom något för hela kvinnokönet förnedrande. Då det emellertid ofta är nöd som på grund af för lågt betaldt arbete är yttersta grundorsaken till, att många olyckliga kvinnor hamna i prostitutionen, så ansåg man, att såsom ett medel att förekomma och hindra rekryteringen till prostitutionen från arbetareklassens kvinnor, borde man söka åstadkomma en kraftig facklig organisation bland arbeterskorna. Vidare förordades upplysning i skolorna i hälsovårdslära, synnerligast på det sexuella området, och betonades, att den s. k. kontrollen genom besiktningen är alldeles värdelös, så länge den endast gäller den ena parten.

Till sist må nämnas, att i den svårslöliga frågan om *lika betaldt för lika arbete* beslöts att antaga följande förslag:

»Allmänt känd är den stora orättvisa, som inom alla yrken är rådande, att arbete ej betalas efter sitt värde, utan alltid tages hänsyn till hvilken som utför detsamma. Alla omkostnader i mat, hyra, kläder

m. m. ställa sig i genomsnitt lika dyra för kvinnor som för män. Konferensen uppmanar därför de fackliga organisationerna att mera än hittills beakta denna rättvisa princip och praktiskt söka genomföra densamma.»

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets byråföreståndarinna.

Med april månad kommer fröken *Gertrud Adelborg*, föreståndarinna å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå allt sedan Förbundets stiftande, på egen begäran att lämna denna sin befattning för att sätta i verket en länge närd önskan att slå sig till ro på landet i det hem, hon och hennes systrar ha för afsikt att bygga sig i Gagnef i Dalarna.

Den saknad Förbundets styrelse, förbundsmedlemmar och vänner måste erfaras öfver fröken Adelborgs afgang från en plats, där hon väl kan sägas vara omistlig, blandas dock med en liflig tacksamhet för de många år hon varit själen i Förbundets arbete samt en förhoppning att, ehuru på afstånd, fröken Adelborg fortfarande med sitt varma intresse skall omfatta dess sträfvanen, särskildt den kvinnliga landtbruksskola, Förbundet på fröken Adelborgs initiativ står i begrepp att starta.

För öfrigt tro vi att fröken Adelborg känner sig så *ett* med Fredrika-Bremer-Förbundet, att hon själf ej räknar sig till förtjänst något af hvad hon för detsamma offrat och verkat, hvarför hvarje uppräknande eller lofprisande af hvad hon under sin mer än 20-åriga tjänstetid uträttat här i Förbundets tidskrift blir en öfverloppsgärning. Ett arbete som hennes talar för sig själf, och fröken Adelborgs namn skall alltid nämnas i samband med det bästa och till sina verkningar mest välsignelsebringande Förbundet hittills kunnat uträtta för Sveriges kvinnor.

Till fröken Adelborgs efterträderska som Fredrika-Bremer-Förbundets föreståndarinna har styrelsen utsedt *fil. kand. fröken Axianne Thorstenson*, hvilken några månader under fröken Adelborgs ledning beredts tillfälle sätta sig in i byråarbetet.

Studiestipendier vid amerikanskt universitet.

Från *Bryn Mawr College* (för kvinnliga studerande) i Pensylvanien i Nord-Amerika har till F.-B.-F. ingått ett meddelande af i hufvudsak följande innehåll, hvilket meddelande alltså är riktadt till Sveriges kvinnliga studerande:

»Bryn Mawr College inbjuder till ansökan om stipendium (Graduate Scholarships and Fellowships) sådana vid universitet eller motsvarande lärdomsanstalt studerande kvinnliga studenter, hvilka på grund af *efter*

studentexamen aflagda nya examina utgifna akademiska afhandlingar eller eljest genom framgångsrikt arbete vid respektive lärdomsanstalt visat sig äga synnerlig fallenhet för studier.

Ansökan måste åtföljas af rekommenderande intyg från professorer eller lärare i det eller de ämnen i hvilka examen aflagts, hvilka då också böra vara just de ämnen för hvilka stipendierna äro afsedda. Dessa ämnen äro: grekiska, latin, engelska, tyska (äfven gammaltyska), romanska språk, historia eller nationalekonomi, filosofi, matematik, fysik, kemi och biologi. Det högre stipendiet, s. k. *Fellowship*, belöper sig på 525 dollars, det lägre, *Graduate Scholarship*, på 200 dollars. Stipendiaterna vid detta College måste liksom dess andra lärjungar betala för rum, kost och undervisning. Läsåret räcker från början af oktober till slutet af maj.

Ansökan bör insändas senast den 15 april före det läsår, för hvilket stipendium önskas. Blanketter för ansökan sändas på begäran. Minst 14 dagar efter ansökningstidens utgång meddelas svar å insänd ansökan. Insända afhandlingar, afsedda att styrka kompetens, återsändas, om adress uppgifves.

För den, som så önskar, kunna åtskilliga andra detaljer inhämtas genom att närmare studera de tryckta meddelanden, som ingått från Bryn Mawr College och hvilka finnas till påseende å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

*

F.-B.-F:s-kretsen Malmö—Lund med omnejd hade den 21 febr. årsmöte i Malmö å Frimurarelogens festsal. Årsberättelsen föredrogs och af densamma framgick att fyra kretsmöten hållits i Malmö och två i Lund, hvar vid förekommit föredrag och diskussioner öfver sociala ämnen jämte samkväm. Medlemsförteckningen visar, att från den 26-te jan. 1906, då kretsen bildades, till årsmötet 464 personer ingått såsom medlemmar i förbundskretsen.

De enligt stadgarna utlottade 5 styrelsemedlemmarna återvaldes, näml. fröken Ebba Lindencrona, fru Anna Lewenhagen, fru Héléne Velinder, fröken Lina Gren och auditor T. Uggla. Till suppleanter valdes fru Mimmi Wehtje och fru Olga Holm, Svalöf. Till revisorer återvaldes fru Siri Larsson och häradshöfding Ch. Hommerberg och till revisorssuppleanter fröken Hilma Barkman och polismästare G. Härleman.

Härmed må en i föregående häfte meddelad notis från Malmö—Lund-kretsen rättas. Man har nämligen fäst vår uppmärksamhet på, att det af kretsen den 29:de jan. i Malmö ordnade diskussionsmötet, som i notisen omtalas, *icke* var »offentligt», utan liksom kretsens föregående möten och samkväm af mer privat natur, ehuru hållet inför en del för ämnet (»Inbördes själfhjälps») intresserade inbjudna personer.

* ————— *

Följande småskrifter kunna erhållas genom **Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå**, 54 Drottninggatan, Stockholm. Till landsorten expedieras de pr efterkraf eller mot insänd likvid jämte postporto.

Fredrika-Bremer-Förbundets uppkomst och utveckling. Föredrag af *Gertrud Adelborg*. Pris 10 öre.

Kvinnoarbete och Kvinnolycka af *Anna Sandström*. Pris 50 öre.

Under hvilka förutsättningar kan kvinnorörelsen blifva af verklig betydelse för kultur och framåtskridande af *Anna Sandström*. Pris 10 öre.

Till frågan om kvinnans politiska rösträtt. Ett diskussionsinlägg af *Natanael Beskow*. Pris 5 öre.

Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt? af *Anna Whitlock*. Pris 10 öre.

Hvarför är motståndet mot kvinnans politiska rösträtt oberättigadt? af *H. Borelius*. Pris 10 öre.

Principerna för kvinnans rösträtt af *L. Wahlström*. Pris 10 öre.

Hur bör den svenska kvinnan bereda sig för den politiska rösträtten? af *A. Whitlock*. Pris 5 öre.

Lärdomar af den kvinnliga rösträttsrörelsen af *L. Wahlström*. Pris 10 öre.

Några manliga inlägg i den kvinnliga rösträttsfrågan. Pris 15 öre.

Den kvinnliga rösträttsrörelsen. Minneslista. Pris 3 öre.

Till regeringen från svenska kvinnor ingifna skrivelser i rösträttsfrågan 1905—1906. Pris 25 öre.

Strödda intryck från den internationella kvinnorösträttskongressen i Köpenhamn af *A. M. Holmgren*. Pris 10 öre.

Hvarför skola kvinnorna vänta? af *F. Stéenhoff*. Pris 10 öre.

Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter af *Gustaf A. Aldén*. Pris 10 öre.

Den svenska kvinnans rättsliga ställning. Kort redogörelse för nu gällande lagstiftning af *Georg Stjernstedt*. Pris 60 öre.

De kvinnliga kontors- och butikbiträdenas ställning. Ett bidrag till hufvudstadens arbetarestatistik. Pris 15 öre.

Petition uti Reglementeringsfrågan från Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse den 6 maj 1902. Pris 5 öre.

Fredrika-Bremer-Förbundets 20-årsmöte 12—14 januari 1905. Pris 25 öre.

Rabatt lämnas vid rekvisition af minst 100 ex.

Stadgar och berättelser angående Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet utsändas gratis.

Anmälan.

Dagny, utgifven af och organ för *Fredrika-Bremer-Förbundet*, anmäler med 1907 sin 22:a årgång. Tidskriften skall fortfarande ha till sin huvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Liksom tillförene skall *Dagny* beakta kvinnofrågan och dess företeelser samt ägna sin uppmärksamhet åt olika områden af kvinnlig verksamhet, såväl de praktiska som de intellektuella. Ehuru största utrymmet är förbehållet åt sociala frågor, stå de litterära intressena äfven på tidskriftens program.

Dagny redigeras af fröken *Lotten Dahlgren*, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer 1907 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelef. 68 98.

A. T. 8211.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Grand Palais, Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenskap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,
H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.